

SÍDLIŠTĚ Z POZDNÍ DOBY ŘÍMSKÉ V MOŘICÍCH (OKR. PROSTĚJOV)

ZDENĚK BENEŠ

Úvod

V průběhu měsíců srpna až listopadu roku 2002 byl v trati „Pololány“ na katastru obce Mořice (okres Prostějov, Olomoucký kraj) pod vedením Michala Přichystala z ÚAPP v Brně proveden záchranný archeologický výzkum, jenž byl vynucen realizací projektu „Dálnice D 1, stavba 0133 Vyškov – Mořice“. Odhalená plocha poskytla kromě pohřebiště a několika sídlištních objektů únětické kultury rovněž objekty, zahloubené chaty a množství sloupových jamek náležejících pozdní době římské, o nichž také pojednává tento příspěvek¹.

Výzkum sledoval pouze oblast přímo ohroženou stavbou dálnice, jež protíná lokalitu od jihozápadu směrem k severovýchodu v nadmořské výšce 212–222 m. Přesná poloha zkoumané plochy je na mapě ZM ČR 1:10 000, listu 24-42-08, určena souřadnicemi 409:245, 431:251, 471:264, 480:261, 476:274, 470:270, 427:255 a 406:250 mm od západní:jižní sekční čáry.

Díky své blízkosti k Vyškovské bráně, přirozené spojnici mezi Hornomoravským a Dyjsko-svrateckým úvalem, patří katastr Mořic přirozeně k oblastem s vysokou pravděpodobností výskytu archeologických lokalit. A přestože samotná trať „Pololány“ byla zkoumána vůbec poprvé, širší katastr Mořic nabídl již v minulosti nálezy prakticky ze všech období pravěku a rovněž z doby historické. První skutečný archeologický výzkum většího rozsahu z roku 1969 odhalil v areálu zemědělského družstva mimo jiné i jámu z doby římské obsahující střepek zdobený řadami šikmých vrypů ohraničených vodorovnými rýhami, dále úlomek provinciální na kruhu točené oranžové nádoby s červeným nátěrem na vnější straně, nedohotovenou parohovou destičku obloukovitě ukončeného držadla hřebene a především téměř kompletní exemplář třívrstvého, železnými nýty spojeného, parohového hřebenu s obloukovitým držadlem zdobeným na obou stranách kolem okraje dvojitou řadou tečkovitých vpichů (*Peškař 1971*). Jde o hřeben 1. varianty typu I zdobený motivem skupiny C podle *S. Thomasové (1960, 81)*, kde je uváděn pro 3. století n.l.

Popis objektů

Vzhledem k charakteru záchranného výzkumu byl v Mořicích prozkoumán pouze pruh kopírující trasu chystané dálnice, jenž vede kolmo vůči toku Mořického potoka. Germánské sídliště ovšem mnohem spíše vodní tok kopírovalo, z čehož plyne, že výzkum zachytil pouze úzkou část osídlené plochy. Bohužel, na velké části zkoumaného prostoru odstranil buldozer příliš silnou vrstvu zeminy, takže původní podlaha byla zachycena pouze u chaty I (v severozápadní části zkoumané plochy). Zbylé stavby bylo možné rozeznat pouze podle sloupových jamek.

Chata I – celkem objekty č. 500, 501, 502, 503, 504, 505, 519 (*obr. 3:1*)

Objekt se nachází v SZ rohu zkoumané plochy, v blízkosti Mořického potoka. Jde o typickou zahloubenou chatu šestiúhelníkové konstrukce (obecně typ B podle *Droberjar 1997, Abb. 11*) s orientací kratších stran na SV-JZ o rozměrech

1/ Toto téma bylo obsahem bakalářské práce, již autor tohoto příspěvku v roce 2006 úspěšně obhájil na Ústavu archeologie a muzeologie Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně pod vedením doc. PhDr. Elišky Kazdové, Csc. (viz dále *Beneš 2006*). Autor čerpal především z výjimečně kvalitní terénní dokumentace a nálezové zprávy pořízené autorem výzkumu Mgr. Michalem Přichystalem (*Přichystal 2002*), jemuž patří velký dík za četné konzultace a ochotnou pomoc při zpracování materiálu. Za poskytnutí nálezového fondu by autor rád poděkoval rovněž řediteli ÚAPP v Brně doc. PhDr. Miloši Čížmářovi, CSc.

zhruba 4 x 3,8 m (plocha přibližně 15,2 m²). Částečně zachované zahloubení podlahy v severní polovině dovoluje usuzovat, že měla spíše nepravidelně oválný tvar. Případný vchodový výklenek, který se obvykle nachází na delší jižní straně, nebylo možné vzhledem k přílišnému odebrání zeminy buldozerem identifikovat. Podlaha byla téměř rovná, nacházely se v ní velmi mělké mísovitě prohlubně. Její případná speciální úprava nebyla po čas výzkumu sledována.

Nálezy: 11 zlomků nádob domácí na kruhu točené keramiky (částečně rekonstruovatelné nádoby), 59 zlomků keramiky dělané v ruce, keramický přeslen, zlomek štípané industrie, 5 zlomků drobných kousků mazanice, 19 fragmentů kostí.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	3	3	4	-	-	-	1
dělaná v ruce	9	-	1	1	2	2	44

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	8	3
dělaná v ruce	0	59

Chata II (?) – celkem objekty č. 509, 510, 511, 522, 523, 524, 525 (obr. 3:2)

Další skupina sloupových a dalších jamek se nachází poněkud jižněji poblíž břehu Mořického potoka. Právě v těchto místech došlo k superpozici s dlouhým liniovým objektem č. 520, který je v náleзовé zprávě interpretován jako příkop ohrazující pohřebiště ze starší doby bronzové (*Přichystal 2002*, 6). Tento předpoklad je však založen pouze na zmíněné superpozici s výše uvedenými mělkými jamkami (objekty č. 523 a 524), z nichž pouze jedna obsahuje drobný zlomek na kruhu točené tvrdě vypálené oboustranně leštěné tmavošedé keramiky. V těsné blízkosti umístěné sloupové jamky (objekty č. 509, 511, 522 a 525) tento příkop nenarušily a lze se pouze domnívat, že souvisejí s výše uvedenými mělkými jamkami. Tyto sloupové jamky obsahovaly minimální množství drobných zlomků keramiky, jež nejsou pro dataci objektů dostatečně průkazné. Dispozice sloupových jam dovoluje uvažovat o pravoúhlé stavbě se sloupy v rozích (objekty č. 509, 511 a 525) a jedním sloupem vnitřní konstrukce (objekt č. 522), která by měla rozměry 3,57 x 2,5 m (plocha 8,925 m²). Takový typ stavby (typ C1 podle *Droberjar 1997*, Abb. 11) se objevuje spíše až v závěru doby římské a typický je pro dobu stěhování národů (*Hrubý 1967*, 653; *Kolník 1962*, 388-389; *Tejral 1989*, 79), nicméně vzácně se jako nadzemní stavba může vyskytnout i během mladší fáze tohoto období (*Šedo 1991*, 27). Uváděné dedukci nasvědčuje i fakt, že v trati „Pololány“ nebyly zjištěny zásahy z jiných období, nežli starší doby bronzové, doby římské a novověku. **Nálezy:** 1 zlomek keramiky točené na kruhu, 15 zlomků keramiky dělané v ruce, 2 drobné kousky mazanice, 7 zlomků kostí.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	-	-	-	-	-	1
dělaná v ruce	-	-	2	2	-	-	11

Keramika	Zdobená	nezdobená
točená na kruhu	-	1
dělaná v ruce	1	14

Chata III (?) – celkem objekty č. 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533 (obr. 3:3)

Další objekt sloupové nosné konstrukce byl nalezen rovněž poblíž toku potoka, a to v jihozápadní části zkoumané plochy. Sestává z 5 sloupových jam seskupených do tří stran pomyslného obdélníku (objekty č. 526, 527, 528, 529 a 530) a dále jedné sloupové (objekt č. 532) a jedné kulové jamky (objekt č. 533), které jsou od pětice předchozích vzdáleny zhruba 3 m. Zhruba uprostřed mezi těmito dvěma skupinami jamek se nachází ještě stejně velká, ale velmi mělká mísovitá jamka (objekt č. 531). Tento systém sloupových jam je rovněž poněkud neobvyklý. Je však znovu nutné připomenout, že k těmto úvahám není k dispozici jakýkoli obrys původní podlahy, byla-li i v tomto případě zahloubená. Pokud byly součástí téže stavby i sloup (objekt č. 532), kůl (objekt č. 533) a mělká jamka (objekt č. 531) (což mohla být vzhledem k masivnímu odebrání zeminy buldozerem také původně sloupová jamka), mohlo by jít o pravoúhlý objekt se sloupy nejenom v rozích, ale i v různém množství ve stěnách stavby. Tento systém sloupových jam také připomíná tzv. přechodný typ konstrukce staveb od chat klasické šestiúhelníkové konstrukce k chatám o čtyřech sloupech stojících v rozích objektu (*Droberjar 1988*, 19, obr. 3). **Nálezy:** 9 zlomků keramiky dělané v ruce, keramické hladítko (?), 3 drobné kousky mazanice, 12 zlomků kostí, uhlíky.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	-	-	-	-	-	-
dělaná v ruce	-	-	-	-	1	-	8

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	-	-
dělaná v ruce	-	9

Chata IV – celkem objekty č. 521, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552 (obr. 4:1)

Tato stavba stála až na východním okraji osídlení z doby římské na zkoumané ploše. Jde opět o klasickou šestiúhelníkovou sloupovou konstrukci (typ B podle *Droberjar 1997*, Abb. 11), orientovanou kratšími stranami na SZ-JV. Přibližné rozměry této stavby činí 3,57 x 3 m (plocha 10,71 m²). Šest sloupových jam je zde doplněno ještě dvěma mělkými jamkami, z nichž ta menší (objekt č. 549) se nachází v jihovýchodní stěně stavby a obsahovala rekonstruovatelný spodek a dno leštěné, v ruce robené nádoby. Větší jamka nepravidelného půdorysu (objekt č. 547) se z vnitřní strany stavby těsně dotýkala středového sloupu (objekt č. 521) kratší jihovýchodní stěny a obsahovala jediný střep na kruhu točené leštěné keramiky. Jako zcela zásadní se ukázal obsah sloupové jamky 521. Nacházela se v ní totiž jedna polovina stříbrné dvojdielné samostřílové spony s lučíkem přecházejícím přímo ve vysoký zachycovač (obr. 12:1).

Nálezy: 1 zlomek na kruhu točené keramiky, 3 zlomky keramiky dělané v ruce, stříbrná spona, 5 drobných kousků mazanice, 4 zlomky kostí.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	-	1	-	-	-	-
dělaná v ruce	-	-	-	1	-	-	2

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	-	1
dělaná v ruce	-	3

Objekt č. 506 – „pohřeb psa“ (obr. 5:4 a 6)

Nevelký objekt kruhovitěho půdorysu o průměru zhruba 1,2 m a hloubce asi 0,5 m se nacházel nejbližší toku Mořického potoka, konkrétně již na krátkém svahu nad vodní plochou. Jeho výplň neobsahovala jiného materiálu než téměř kompletní skelet psa, jemuž však kromě dolní čelisti chybí celá lebka, odebraná bohužel při skrývce buldozerem. **Nálezy:** 152 psích kostí.

Objekt č. 508 (obr. 4:2)

Objekt se nalézá v jihovýchodní části zkoumané plochy poblíž chaty (?) III. Je velmi nepravidelného lalokovitěho půdorysu o rozměrech asi 3 x 3 m a maximální hloubce 0,42 m. Průřez vedený S-J směrem odhalil neckovitý profil objektu. Jeho jediná výplň byla bohatá na sídlištní materiál. **Nálezy:** 4 zlomky na kruhu točené keramiky (částečně rekonstruovatelné nádoby), 90 zlomků keramiky dělané v ruce, kostěný nebo parohový třívrstvý hřeben, kamenný artefakt neznámé funkce, 106 kusů mazanice, 74 kousků kostí, uhlíky.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	1	1	-	-	-	2
dělaná v ruce	11	9	12	-	6	5	47

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	1	3
dělaná v ruce	11	79

Objekt č. 534 (obr. 5:1)

Je největším objektem na mořickém sídlišti a nachází se jen několik metrů na východ od chaty (?) II. Je protáhlého lalokovitěho tvaru orientovaného na S-J. Jeho délka činí 7,3 m a maximální šířka 4,24 m. Objekt je tvořen celkem dvěma většími zahloubeninami, mezi kterými je zřetelný předěl tvořený výstupkem podložní spraše, a jedním menším výběžkem, jenž je zároveň nejsevernější částí objektu. Maximální hloubka celého objektu činí 0,91 m. Průřez vedený Z-V směrem nejjižnějším lalokem objektu ukazuje pravidelný neckovitý profil. Objekt obsahuje celkem čtyři barevně odlišitelné výplně, jež však vzhledem k prakticky stejnému keramickému materiálu, kde části těchto nádob se vyskytují napříč vrstvami, viditelně nejeví výraznější chronologickou diferenciaci. **Nálezy:** 22 zlomků na kruhu točené keramiky (částečně rekonstruovatelné nádoby), 259 zlomků keramiky dělané v ruce, kostěné šídlo, masivní kámen s jednou plochou (pracovní?) stranou, zlomek neidentifikovatelného železného předmětu, 1 kus železné strusky, 3 zlomky skla, 148 kusů mazanice, 130 kousků kostí, uhlíky.

Keramika	okraj	okraj+výdut'	výdut'	výdut'+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	6	-	6	1	-	1	8
dělaná v ruce	36	18	5	11	11	9	169

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	9	12
dělaná v ruce	9	250

Objekt č. 535 (obr. 4:3)

Objekt se nalézá v SZ části zkoumané plochy jen několik metrů na východ od chaty I. Je nepravidelně oválného půdorysu orientovaného delší osou směrem JZ-SV. Délka delší osy činí 4,56 m a délka kratší 3,8 m, zatímco maximální hloubka objektu je 1,15 m. Jeho dno je tvořeno 2 zhruba stejně velkými zahloubeninami situovanými vedle sebe po delší ose objektu. Obsah hlubší zahloubeniny je charakterizován výplní odlišné barvy než zbytek objektu². **Nálezy:** 15 zlomků keramiky točené na kruhu, 162 kusů keramiky dělané v ruce, 2 zlomky železných spon, železný hřebík s plochou hlavicí, část zrnotěrky, část kamenného brousku, 1 říční škeble, 190 kusů mazanice (mazanicová kra), 208 kousků kostí, uhlíky.

Keramika	okraj	okraj+výdut'	výdut'	výdut'+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	4	-	3	1	-	-	7
dělaná v ruce	28	12	6	8	12	5	90

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	4	11
dělaná v ruce	3	159

Objekt č. 545 (obr. 5:2)

Objekt nepravidelného tvaru se nacházel při severní straně střední části zkoumané plochy, šlo tedy o jeden z nejvýchodnější položených objektů. Delší osou je orientován na Z-V a jeho délka je 5,02 m a šířka 3,98 m. Největší hloubka činí 0,88 m. Materiál v celém objektu je oproti předchozím atypický. Obsahuje intruze, jež lze i při zběžném pohledu zařadit do doby laténské, a především zde úplně chybí na kruhu točená šedá keramika a výzdoba okraje protlačováním, jak je obvyklé v materiálu jiných mořických objektů. Na druhou stranu velká část keramického materiálu v tomto objektu je vyrobena z makroskopicky stejného těsta jako keramika ve zbytku sídliště (podle výskytu drcené měkké vápenité horniny) a ani po tvarové stránce nelze vyloučit, že se jedná o materiál z chronologicky téhož sídliště. Absence v ruce robené

2/ Ve výplni objektu č. 535 se nalézaly i dva mohutné bloky mazanice, které se však během odkryvu a uskladnění v depozitáři rozpadly na velké množství větších i menších kousků. I tak ale dovolují poznat konstrukci staveb na sídlišti mnohem lépe, než je tomu u běžnějších drobných mazanicových zlomků, jež jsou součástí obsahu téměř všech zahloubených objektů na sídlišti. Síla mazanicové kry se pohybovala v rozmezí 6-10 cm v závislosti na tloušťce samotné dřevěné kostry stěny. Ve vypálené hmotě lze rozeznat jak drobnější pruty o průměru do 2 cm, tak i silnější kůly (nebo sloupy, zvláště pokud jde o skutečně tlustou kulatinu) pohybující se v rozmezí 15-20 cm, přičemž se často nacházejí rovnoběžně vedle sebe. Na některých větších fragmentech kry se objevují i otisky masivnějších kůlů, navzájem se dotýkajících, avšak nelze rozpoznat, zda byly ve stavbě umístěné svisle nebo horizontálně (což by svědčelo pro srubovou konstrukci). Významným zjištěním je také soubor otisků nasvědčujících přítomnosti štípaného i (méně častěji) řezaného dřeva. Mazanicová kra byla sice nalezena ve dvou kusech, ty se však nacházely tak blízko sebe, že lze předpokládat, že i tyto části byly původně jediným celkem, jenž pukl až při samotném vhození do jámy. To by znamenalo, že všechny zmíněné typy použití tohoto materiálu, tedy štípané a řezané dřevo, pruty a silnější kůly, byly přítomny na jediné stavbě. To byl jev na germánských stavbách jistě častý, jak dokládá i studium mazanic ze sídliště v Tuchlovicích (Pleiner 1959, 164, obr. 6). Další úvahy vyplývají ze samotné přítomnosti takto masivního kusu mazanice v odpadní jámě. Takto objemný kus se nemohl do jámy dostat splachem nebo činností zvířete. K zaplnění objektu č. 535 muselo dojít odklizením trosek stavby, která zřejmě, vzhledem k velikosti mazanicové kry, shořela celá nebo alespoň z větší části. Tato stavba nemohla být ani, s přihlédnutím k váze kry, příliš daleko od objektu č. 535. Je tedy možné, že mohlo jít o některou ze staveb poblíž potoka, zachycených výzkumem. Ke zničení stavby však nemohlo dojít na samém konci trvání sídliště, pak by totiž nebyl důvod odklízet jeho trosky. Zároveň ovšem odklizený keramický materiál z objektu č. 535 neobsahuje zřetelně starší keramické jedince než ostatní objekty na sídlišti, takže osídlení poté zřejmě netrvalo příliš dlouho. Tento závěr je ale čistě hypotetický, jelikož doposud neprozkoumané okolí v trati „Pololány“ může v blízkosti odkryté plochy ukrývat pozůstatky mladšího osídlení, jež by odhalil pouze další výzkum.

šedé keramiky může být způsobena o něco mladší datací tohoto objektu, maximálně však do prvních desetiletí 5. století. Nadto je pravděpodobné, že tento objekt buď narušil nějaký starší (laténský) objekt, jehož přítomnost na odkryté ploše vlivem pozdější sídlištní činnosti není možné doložit, nebo se sem tyto intruze dostaly splachem během užívání tohoto objektu. **Nálezy:** 1 zlomek na kruhu točené keramiky (laténská intruze), 201 zlomků keramiky dělané v ruce, keramický přeslen, zlomek pinzety (?), oboustranně odsazený nůž s dlouhým řapem, malé kalotovitě kované zdobené na hlavici dvěma soustřednými kružnicemi, 1 kus železné strusky, kostěný nástroj s ozubenou pracovní hranou, 1 říční škeble, 13 kusů mazanice, 438 kousků kostí, uhlí.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	-	1	-	-	-	-
dělaná v ruce	48	6	26	4	9	11	97

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	1	-
dělaná v ruce	3	198

Objekt č. 555 (obr. 4:4, 5:3 a 7)

Objekt se nalézá zhruba uprostřed odhalené plochy sídliště, zároveň však v místech, kde jiný objekt datovaný do této doby nebyl zachycen. Je nepravidelného lalokovitého tvaru, orientovaný podle své delší osy směrem SV-JZ. Na délku měří 3,22 m a na šířku 2 m, přičemž jeho maximální hloubka činí 1,16 m. Průřez vedený po delší ose objektu odhalil pravidelný neckovitý profil dna. Zásadním přínosem této jámy však jsou dva téměř kompletní, v anatomické poloze uložené skelety lišek. Jeden z nich však byl během skrývky z objektu přemístěn a nemohl tak být řádně zdokumentován. **Nálezy:** 1 zlomek na kruhu točené keramiky, 76 zlomků keramiky dělané v ruce, kamenný zlomek se dvěma vyvrtanými jamkami, 96 kusů mazanice, 321 kousků kostí (včetně liščích skeletů), uhlíky.

Keramika	okraj	okraj+výduť	výduť	výduť+dno	dno	rekonstr.	?
točená na kruhu	-	-	-	-	-	-	1
dělaná v ruce	7	6	7	2	5	2	47

Keramika	zdobená	nezdobená
točená na kruhu	-	1
dělaná v ruce	4	72

Struktura sídliště

I přesto, že je vzhledem k velikosti zkoumané plochy obtížné vyjadřovat se v této souvislosti o struktuře vnitřní zástavby, je na první pohled zcela zjevné, že většina objektů se soustřeďovala v blízkosti potoka. Na zkoumaném úseku se tedy jedná o zahloubenou chatu I, chatu (?) II a chatu (?) III. Nejbližše břehu Mořického potoka však byla nehluboká jáma obsahující kostru psa (objekt č. 506). Za těmito objekty směrem od potoka na východ se nacházelo několik odpadních jam nepravidelného tvaru obsahujících pestrá směs materiálu (objekty č. 508, 534 a 535). Pozoruhodná je rovněž skutečnost, že tyto jámy jsou stejného počtu jako zmíněné chaty a každá z nich se také nachází několik metrů na Z-V ose za každou ze zmíněných chat. Nabízí se tedy vysvětlení, že každá z těchto jam souvisela s jednou z chat – ba co víc – lze uvažovat, že ke každé chatě u potoka přínáležel určitý prostor směrem na východ, v tomto případě pás určité šířky (obr. 2).

Nebylo by to samozřejmě poprvé, co byla na sídlištích z mladší až pozdní doby římské pozorována jistá pravidelnost v jejich uspořádání. Zahloubené chaty byly v dlouhém pásu situovány například na sídlišti ve Vyškově (Šedo 1991, 24), určité náznaky skupinového uspořádání poskytl sídliště v Křepicích (Peškař 1961, 421). Známky dvorcovitého sdružování různých typů objektů naopak jeví sídliště ve Vlčnově – Dolním Němčí (Droberjar 1997, 17, Abb. 10) a rovněž tak v Turnově – Maškových zahradách (Droberjar – Prostředník 2004, 88-89). Velkoplošně zkoumaných sídlišť z doby římské bohužel na našem území dosud není tolik, abychom mohli vyvozovat nějaká pravidla či typologii sídlištní struktury.

Spony

Ve výplni sloupové jamky (objekt č. 521), jež byla součástí konstrukce chaty IV, byla nalezena část **stříbrné spony** (obr. 12:1), kromě níž už výplň neobsahovala žádný další archeologický materiál. Jde o část dvojdílné spony se samostřílovým vinutím (které však na sponě spolu s osičkou vinutí a jehlou chybí) a vysokým, ve spodní části jednoduše přehnutým zachycovačem, jenž plynule přechází v nezdobený lučík. Při pohledu shora je lučík od tenkého zachycovače výrazně odsazen a je tvořen mírně vypouklým páskovým plechem.

Sponu lze zařadit do 3. série VII. skupiny podle O. Almgrena (1923, 94-98). Spony s vysokou nožkou Almgrenovy VII. skupiny se vyvíjejí z typů starší doby římské a těžiště jejich výskytu spadá do doby během markomanských válek až do poloviny 3. století. Jejich 3. série, tedy spony s lučíkem přímo přecházejícím v zachycovač, jsou však považovány za derivát série předchozích, a je tedy třeba počítat s jejich pozdější datací. Typickou oblastí rozšíření této série je především dolní Polabí (trojúhelník tvořený Labem a Wezerou), Šlesvicko-Holštýnsko a Dánsko (Kolník 1965, 189-193; Peškař 1972, 103-105; Schulte 1998, 291; Tejral 1998, 393-394). Na Moravě tento typ spon reprezentuje pět bronzových exemplářů z pohřebiště v Kostelci na Hané, z nichž jedinci ze sídliště v Mořicích jsou nejvíce podobné dvě spony z hrobu č. 203, obě zdobené dvojicí rytých linií podél obou stran lučíku (Zeman 1961a, obr. 46:A/a,b). Podle dalšího podrobného třídění spon VII. Almgrenovy skupiny od W. Mathese (především podle tvaru lučíku) spadají do jeho 4. série a byly užívány ještě ve 2. polovině 3. století (Matthes 1931, 28). Obsah kosteleckého hrobu č. 203 však zařadil J. Zeman až na úplný konec 3. století (Zeman 1961a, 209) a s pozdní datací některých spon této série až k roku 300 souhlasí i I. Peškař (1972, 105) a J. Tejral (1975, 24).

Části dvou **železných spon** byly nalezeny ve výplni objektu č. 535. Z obou se dochovala pouze nožka se zachycovačem a větší část tyčinkovitého obloukovitého lučíku, přičemž kvůli absenci vinutí nelze rozhodnout, zda šlo o spony jednodílné či dvoudílné. Další společnou vlastností obou neúplných částí spon je také odsazená pravoúhlá nezdobená nožka, rozšířená oproti tloušťce tyčinkovitého lučíku. Prvá spona (obr. 16:2) se vyznačuje o trochu masivnějším nezdobeným lučíkem a pravoúhlou nožkou, jež zůstává po celé délce stejně široká. Zachycovač je veden po celé délce nožky a je stejnoměrně zahnutý.

Druhá spona (obr. 16:1) však má zachycovač kratší než nožku, která jej po obou stranách přesahuje a sama se navíc při pohledu shora zužuje směrem ke konci. Na rozdíl od první má tato spona poněkud méně masivní lučík, jenž je zdoben příčnými šikmými žlábkami imitujícími omotání lučíku drátem nebo jeho tordování. Tento jev se vyskytuje i jinde v závěru doby římské, například na pohřebišti v Očkově (Kolník 1956, obr. 9:12 a 13), v jeskyni Kaplnka (Bárta 1955, tab. IV:5) nebo na sídlišti v Šali (Liptáková 1963, obr. 115:3). Ovinování lučíku drátem, jeho tordování nebo jenom napodobování těchto technik však pokračuje i na počátku doby stěhování národů až do pokročilého 5. století. Pro tuto skupinu vymezila M. Schulze-Dörrlamm tzv. skupinu Prag, podle nálezů dvou spon z Prahy-Veleslavína (Schulze-Dörrlamm 1986, Abb. 7:2). O nich se svého času zmínil i B. Svoboda, jenž je považoval za vojenský typ spon (Svoboda 1948, 161, obr. 30:4-5). Typ Prag se vyznačuje pravoúhlou nožkou, často výrazně klenutým lučíkem a v drtivé většině jde o dvojdílné spony samostřílové konstrukce. Jsou rozšířené na S od Dunaje od Ukrajiny až po Rýn, především v prvních kostrových hrobech doby stěhování národů, a to až do konce 5. století (Schulze-Dörrlamm 1986, 600-605).

Obě spony se řadí do skupiny spon s pravoúhlou nožkou, jež jsou dnes posuzovány jako deriváty spon s podvázanou nožkou (Zeman 1961a, 202; Peškař 1972, 122; Tejral 1998, 394). Ohniskem výskytu jednodílných spon s pravoúhlou nožkou je moravsko-slovenská oblast, a to již od konce 3. století, s největším rozmachem ve 2. polovině 4. století až do počátku 5. století (Zeman 1961a, 204-206; týž 1961b, 426; Kolník 1965, 216; Peškař 1972, 122-124; týž 1985a, 329; týž 1998, 396). Dvoudílné varianty těchto spon se samostřílovou konstrukcí jsou na území Moravy o poznání vzácnější a vyskytují se spíše v jiných oblastech (Zeman 1961a, 204; týž 1961b, 426).

Vzhledem k dlouhodobému výskytu tohoto typu spon je možné exempláře z Mořic datovat pouze rámcově do 4. století. Přesto však je u druhé spony, jejíž lučík je zdoben imitací tordování či omotání drátem, možné uvažovat o jejím zařazení spíše až k samému konci 4. století, vzhledem k doprovodnému keramickému materiálu však maximálně na počátek 5. století. Autor tohoto příspěvku netvrdí, že lze sponu řadit do výše popsaného typu Prag, domnívá se však, že je v tomto případě možné uvažovat o jakési módní tendenci nadcházející dějinné epochy.

Římské kování z mosazi, olova a železa (obr. 19:4)

Tento nevelký předmět byl nalezen v objektu č. 545. Elektronová mikroanalýza provedená na Fakultě strojního inženýrství VUT Brno a zprostředkovaná Martinem Hložkem prokázala, že hlavice kalotovitěho tvaru o průměru 4 – 4,2 cm a výšce 1,8 cm z mosazi (78,2 % Cu, 5,9 % Zn, 0,7 % Pb, zbytek korozivní a cizorodé prvky) byla vylita olovem. Složení těchto prvků odpovídá tzv. 9. Riedererově skupině antických slitin – tedy mosazi se středním obsahem zinku (5-10 %) (převzato z *Droberjar – Frána 2004*, 442). Svrchní povrch kování je ozdoben dvěma rytými soustřednými kružnicemi o průměru 2,4 cm, respektive 2,1 cm. Tloušťka stěny hlavice se pohybuje mezi 0,2 cm na okrajích až k 0,3 cm v ose předmětu. Vnitřní povrch hlavice je pokryt olovenou vrstvičkou a doprostřed něj je zasazen mírně zdeformovaný 2,8 cm dlouhý trn vyrobený ze železa, jenž je u kořene silný 1,1 cm a dále se zužuje až ke svému konci silnému 0,4 cm.

Už samotná technika výroby tohoto předmětu vyžadovala takové umění, že je důvodné předpokládat, že byl vyroben na území některé z provincií ve specializované dílně. Nasvědčuje tomu jak kombinace různých druhů kovů, tak i přesnost rytých kružnic, vyrobených pravděpodobně soustružením. Otázka jeho funkce je dosud nevyřešena a zdá se, že ani jeho nálezová situace není schopná podat jednoznačnou odpověď. Ve své studii přisuzuje J. Oldenstein tomuto typu kování („Beschläge mit Stift, ohne Gegenknopf“) poměrně širokou paletu využití, kterou odvozuje především z utváření konce trnu, jenž je však v případě mořického exempláře odlomen (*Oldenstein 1976*, 166-167).

Četné analogie z provinciálního prostředí a zvláště limitního úseku napovídají, že jde o typ předmětu naprosto běžný a zároveň tvarově poměrně rozmanitý, pojící se nějakým způsobem s vojenským prostředím, konkrétně s vojenskou výstrojí (kování štítu, součást některé z komponent zbroje). Exempláře nejbližší nálezu z Mořic pocházejí např. z kastelů Saalburg a Weissenburg (obr. 10:3-5; *Oldenstein 1976*, Taf. 46: 467-469) nebo z povrchového nálezů v Elsdorfu (Nordrhein-Westfalen: obr. 10:2; *Saggau 1985*, 468, tab. 26:3)³.

Otázkou zůstává charakter a původ tak rozmanitého složení kovů. Jedna hypotéza předpokládá původní záměrné vylití olovem v rámci samotného technologického řešení výroby předmětu, a to jednak z důvodu zpevnění mosazného pláště a jednak upevnění železného trnu. Druhá představuje vylití olovem jako reparaci poškozeného předmětu (ulomení původního trnu) a dodatečné osazení trnem železným. Stopy po opravách kovových předmětů olovem poskytly například výzkumy na mušovské poloze Burgstall (*Komoróczy 1999*, 87). Olovem byl vylito i již citované podobné kování z Weissenburgu (obr. 10:5; *Oldenstein 1976*, Taf. 46:469).

Další kovové předměty

Ve výplni objektu č. 545 byl objeven rovněž **železný nůž** (obr. 19:1). Je dlouhý 15,5 cm, avšak postrádá špičku, jež byla zřejmě odlomena ještě před jeho depozicí v objektu. Z uvedené délky tvoří 8,6 cm oboustranně odsazená čepel, zbytek pak tyčinkovitý řap kruhového průřezu. Maximální výška čepele činí 2,2 cm, přičemž se od hřbetu (jehož tloušťka je 0,3 cm) plynule zužuje směrem k čepeli. Průměr průřezu tyčinkovitého řapu činí 0,5 cm. Nože byly nástrojem denní potřeby, zároveň však také častým milodarem na žárových pohřebištích. Typ s oboustranně odsazenou čepelí patří k nejběžnějším typům a některými badateli bývá považován za mladší variantu těchto nástrojů v rámci doby římské (např. *Kolník 1961*, 254). Splňuje však rovněž kritéria typu 1 dle navržené typologie E. Droberjara pro pohřebiště v Dobřichově-PiCHOře ze starší doby římské (*Droberjar 1999*, 112, Abb. 26:1), kam spadají exempláře s rovnou a oboustranně odsazenou čepelí. V pičhorském nálezovém fondu je tento typ zdaleka nejpočetnější (23,7 %) a zřejmě se běžně vyskytuje napříč celou dobou římskou (*Droberjar 1999*, 114).

V objektu č. 535 byl nalezen 5,5 cm dlouhý **hřebík s plochou hlavici** (obr. 16:3), jejíž průměr činí 0,5 cm a která je od zbytku úzkého hrotu hřebíku výrazně odsazena. Celkovou délku je vzhledem ke korozi předmětu těžké odhadnout. Hřebíky jsou obecně řazeny mezi stavební kování a nabývají různého tvaru a velikosti. Exemplář z Mořic však není nijak masivní a vzhledem k tomu, že se hřebíky obecně nevyskytují příliš často (nebo o nich v literatuře nebývá pojednáno), lze se spíše domnívat, že nesloužily jako běžný materiál na konstrukci obytných chat a hospodářských objektů. Hlášeny jsou např. z Vlčnova – Dolního Němčí (*Droberjar 1988*, 59). Zcela běžné naopak bývají na místech pochodových táborů a dalších římských staveb (Mu-

3/ Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Martinu Hložkovi za zprostředkování analýzy, jež se nakonec ukázala jako zcela zásadní, a rovněž tak i Mgr. Janu Jílkovi, jenž mne svými podněty a úvahami přivedl k četné literatuře a především ke konkrétním informacím.

šov „Burgstall“; *Droberjar 2002*, 312). Mimo jiné jsou hřebíky známy i z hrobových nálezů, kde jsou uváděny jako součásti kování dřevěných skříněk (např. *Zeman 1961a*, obr. 14:C/a-g, 27:A/h-i).

Dalšími kovovými předměty nalezenými jsou pouze **drobné zlomky**. Železný fragment nalezený v objektu č. 545 je snad částí pinzety pinzety (?) (obr. 19:7). Další neidentifikovatelný železný zlomek pochází z objektu č. 534. Jde o obloukovitě ohnutou železnou trubičku vytvořenou ze svinutého, avšak ne zcela dovršeného tlustého plechu (obr. 15:5). Zlomek je dlouhý 7 cm a průměr myšleného kruhu, jenž jeho tvar opisuje, je zhruba 7-8 cm. Průměr průřezu trubičky činí 0,7 – 0,9 cm a tloušťka železného plechu se pohybuje mezi 0,2 a 0,3 cm. Tento zlomek je možné interpretovat jako část železného náramku, může však jít také o část držadla nebo kování nějakého jiného předmětu.

Na sídlišti byly dále nalezeny dva kusy **železné strusky**, a to v objektech č. 545 a 534. Tato skutečnost dovoluje přemýšlet o tom, že se na sídlišti nacházela specializovaná dílna související s procesem výroby železa, tedy redukční pece, vyhřívačky a samotná kovárna. Tato zařízení se obvykle nacházela na samotném okraji sídliště nebo v jeho blízkém okolí, aby nenarušovala běžný chod osady. Tak to ukázaly výzkumy například ve Vyškově-Žlebech (*Šedo 1991*, 24) nebo v Tuchlovicích (*Pleiner 1959*).

Skleněné zlomky

V objektu č. 534 byly vedle dalšího početného sídlištního materiálu nalezeny i tři drobné fragmenty skleněných nádob. Všechny byly tenkostěnné (0,2 – 0,3 cm). Dva zlomky, z nichž ten větší má rozměry zhruba 3,1 x 2,8 cm a menší 2,8 x 1,9 cm, jsou vyrobeny ze slabě nazelenalého skla a jsou znatelně prohnuty. Třetí jedinec měří 2,2 x 1,6 cm a je vyroben z nažloutlého materiálu. Není na něm patrné prohnutí. Tyto skleněné fragmenty jsou příliš malé, tudíž z nich není možné vyvozovat jakékoli typologické či chronologické závěry. Skleněné nádoby z nazelenalého a nažloutlého skla patří mezi převažující varianty nalézané na území středoevropského barbarika, a to převážně na pohřebištích (např. Kostelec na Hané, Šarátice apod.). Zlomky objevené na sídlišti v Mořicích pouze dokumentují životní úroveň zdejších obyvatel.

Hřeben (obr. 13:2)

Jen mírně poškozený hřeben byl nalezen v objektu č. 508. Je dlouhý 12,7 cm, vysoký zhruba 5,9 cm a jeho tloušťka činí 1,5 cm. Jde o trojvrstvý hřeben s nerovnoměrně obloukovitým držadlem, složený celkem z 12-14 dílů, jež jsou navzájem spojené dvanácti železnými nýty. Prostřední vrstva sestává z 7-9 dílců s vyřezanými zuby (spíše sedmi, odpovídá-li každý díl jednomu z nýtů ve spodní části hřebene – některé destičky se po čas jeho užívání totiž mohly rozlomit), přičemž prostřední z nich je prodloužen do středového svislého trámce, spojujícího pracovní plochu hřebenu s jeho držadlem. Tato mezivrstva je z každé strany sevřena dvojicí obkladových destiček, přičemž spodní díl této dvojice, jenž je podlouhlého obdélníkového tvaru, spojuje pracovní plochu se zuby a druhý díl tvaru nepravidelného oblouku tvoří rukojeť hřebenu. Oba obkladové díly rukojeti jsou zdobeny šesticí koncentrických kroužků. Poslední díl hřebenu tvoří vnitřní výplň těchto dvou držadlových destiček. Náznorně stavbu tohoto hřebenu ukazuje kresba průsvitu hřebem (obr. 11).

Tento hřeben je svou stavbou ojedinělý a v našich zemích se pro něj zatím nepodařilo najít jakékoli bližší analogie. Tento typ neznala ani *S. Thomasová (1960)*. Jediným vodítkem pro jeho dataci tak poskytuje pouze trojvrstvá stavba, jež jej řadí obecně do mladší doby římské (*Thomas 1960*, 75-113; *Pernička 1967*, 72; *Zeman 2001*, 113). Výzdobný motiv koncentrickými kroužky (výzdobný motiv B podle Thomasové) neposkytuje přílišnou chronologickou oporu. Samotná přítomnost výzdoby však tento hřeben řadí obecně spíše do pokročilých fází mladší doby římské (*Thomas 1960*, Abb. 27-30; *Zeman 2001*, 114).

Nástroj s ozubenou pracovní hranou (obr. 19:2)

Tento plochý parohový nebo kostěný předmět byl nalezen v objektu č. 545. Je dlouhý 11,2 cm, vysoký 5,3 cm a jeho tloušťka se pohybuje v rozmezí od 0,2 do 0,5 cm, přičemž se rovnoměrně rozšiřuje od základny směrem k obloukovitému hřbetu. Jeho nepravidelná spodní část je celkem na šesti místech opatřena nestejně hlubokými zářezy (od 0,2 do 0,4 cm). V horní polovině tvaru kruhové úseče jsou pak na předmětu v horizontální rovině dva provrtý silné 0,3 a 0,4 cm, vzdálené od sebe 3,7 cm.

S podobnými předměty nejasného účelu, nazývanými obecně „kostěné a parohové nástroje s ozubenou pracovní hranou“, se setkáváme od eneolitu až po raný středověk. Je možné je rozdělit do několika typů, při-

čemž exemplář z Mořic řadíme do skupiny destičkovitých nástrojů, konkrétně do podskupiny destičkovitých nástrojů ve tvaru kruhové úseče (Hásek 1966, 228-229). Z literatury je z našich zemí známo jen nemnoho analogických předmětů – kupříkladu z Tuklat (Pič 1897, tab. XXXVI:15,26) a ze Starého Vestce (Motyková-Šneidrová 1958, 164-165, obr. 7:7). Není bez zajímavosti, že jak Tuklatech tak i ve Starém Vestci se tyto předměty nacházejí v řemeslnických objektech, konkrétně v jamách s pecemi, a obě lokality lze zařadit do 1. století po Kristu (Motyková-Šneidrová 1964, 203). Velmi podobný exemplář byl nalezen rovněž v rakouském Ringelsdorfu v rámci bohatého sídlištního materiálu ze starší doby římské (Stuppner 1984, 303, Abb. 777).

Co se týče původní funkce těchto předmětů, lze říci, že nepravidelná hloubka a sklon zářezů na pracovní části poukazují na jejich neintencionální (nezáměrný) původ, tedy že vznikly až v důsledku pracovního procesu. Jedná se tak o druhotnou, funkční deformaci (Hásek 1966, 226). Zářezy musely vzniknout třením nějakého měkkého elastického materiálu, a to nejspíše smýkáním přes funkční hranu nástroje. Existuje několik teorií hledajících odpověď na otázku, jak tyto zářezy vznikly (Hásek 1966, 244). Nejpravděpodobněji se jeví ty, jež navrhuji, že jde o předměty užívané na zhotovování řemínků z úzkých, tukem napuštěných pásků kůže (Gardawski 1959, 99, 153), nebo na přípravu šňůr a pletených provazců, případně podobných úprav, rostlinných vláken. I časové a geografické (od Evropy po jihozápadní Asii) rozšíření těchto předmětů nasvědčuje, že souvisely s nějakou běžnou, nepříliš specializovanou pracovní činností (Hásek 1966, 245).

Kostěné šídlo (obr. 15:7)

Šídlo dlouhé 12,6 cm pochází z objektu č. 534. Na hlavici má jeho průřez tvar nepravidelného úzkého obdélníku (rozměry 0,8 x 0,2 cm) a směrem k hrotu se postupně zužuje a zakulacuje. Z typologického hlediska dělíme šídla na jednostranná a oboustranná, přičemž jednostranná mohou být na druhém konci rozšířena a opatřena provrtem (Zeman 2001, 126-128). Šídlo z Mořic tedy řadíme do typu jednostranného bez provrtu. Podobné bylo nedávno nalezeno například v Dobšicích na jižní Moravě (Čižmář 2006, 163, obr. 1). Tyto nástroje jsou nejčastěji spojovány s kožedělnou a textilní výrobou, předpokládána jsou však také v hrnčířství za účelem rytí výzdoby do stěn nádob. Je možné, že tento exemplář souvisí s depozicí dvou liščích koster v objektu č. 555 (viz dále).

Kamenné předměty

Jediný exemplář štípané industrie na sídlišti byl nalezen v objektu č. 500. Rohovcová čepelka, jejíž výška je 2,5 cm a šířka 1,7 cm, je opatřena pilkovitou retuší (obr. 12:8). Jde nejspíše o přinesenou zajímavost nebo intruzi, což je vzhledem k bezprostřední blízkosti objektů únětické kultury velmi pravděpodobné.

V sídlištních objektech se občas nacházejí kamenné předměty, u nichž je často obtížné stanovit jejich původní účel, zvláště jedná-li se pouze o zlomky. Takovým případem je i kamenný zlomek z objektu č. 508, jenž svým tvarem připomíná čtvrtinu koule o průměru 4 cm s vysekaným jádrem o průměru 1,4 cm (obr. 13:3). Podobně na tom je i plochý kamenný zlomek z objektu č. 555 vysoký 4,8 cm, stejně tak široký a tlustý 1,2 cm (obr. 20:5). Jedna z jeho plochých stran je vyhlazena a nacházejí se v ní dva zřetelné nehluboké důlky o průměru 0,2 – 0,3 cm vyvrtané do hloubky asi 0,2 cm a vzdálené od sebe 2 cm. Může jít o nedokončený výrobek nebo fragment pracovní plochy či pouze o testovací plochu pro nějaký vrtací nástroj.

Zlomek z objektu č. 535 je z červeně zabarvené horniny, pravděpodobně pískovce či jiné jemnozrnné horniny. Jeho rozměry činí 6,1 x 6,1 x 3,3 cm. Hrany jsou nápadně pravoúhlého tvaru, jedná se tedy nejspíš o zlomek brousku, jehož původní rozměry však není možné zjistit (obr. 19:2). Kamenné brousky bývají časté jak v nálezech sídlištních, méně pak i jako milodary na žárových pohřebištích.

Další kameny, tentokrát z objektů č. 534 a 535, jsou masivní kusy nepravidelného tvaru, opatřené jednou plochou hranou se stopami pracovní činnosti, tudíž je možné je pokládat za jednoduché primitivní nástroje, snad užívané jako drtidla či zatloukadla. S určitou dávkou pravděpodobnosti se může jednat i o zrnotěrky.

Keramika

Z objektů germánského sídliště v Mořicích bylo zainventováno celkem 927 ks střepů keramických nádob. Drtivá většina jich pochází z odpadních jam. Keramický obsah se až na výjimky (objekt č. 545) jeví jako jednotný, tedy obsahující podobné typy nádob a jejich výzdoby (v případě pozdně římských sídlišť obecně velmi chudé).

Veškerý keramický materiál lze rozdělit na dvě skupiny. První, zcela převládající (94,3 %), je tvořena v ruce robenou keramikou, často hrubých tvarů. Druhou skupinou je domácí na kruhu točená keramika vypálená do šedých odstínů, známá též jako tzv. „jiříkovická keramika“.

V ruce vyráběná keramika

Charakteristikou odpovídá v ruce hnětené keramice z dalších pozdně římských sídlišť a pohřebišť – jde v převážné většině o nezdobené nádoby, nedbale vyrobené z materiálu s často velmi hrubým ostrivem. S největší pravděpodobností jde o produkty podomácké výroby typické pro pozdní fázi mladší doby římské, kdy dochází k výraznému propadu úrovně hrnčířského řemesla, což bývá vysvětlováno nepříznivými následky dějinných událostí (Tejral 1982, 30; *týž* 1985a, 334; *týž* 1989, 79). Z celého keramického souboru bylo možné úplně rekonstruovat pouze malé, většinou kónické misky se zataženým okrajem. Další tvary jsou sice neúplné, avšak většinou vykazují natolik charakteristické znaky, že bylo možné vyčlenit několik skupin keramických tvarů. Jde o mísy, hrncovité nádoby esovité profilace, dvojkónické hrncovité nádoby a tvary ojedinělé.

Jednoduché nízké rozevřené a dále nečleněné **mísy a misky** (obr. 13:7, 14:2,7, 16:8,9,10, 19:5,9) jsou vyráběné zcela v tradicích předchozího domácího vývoje. Zvláště časté jsou exempláře s dovnitř mírně zahnutým okrajem a odsazeným nožkovitým dnem (Kolník 1961, 260; Tejral 1985a, 334; *týž* 1989, 79-80). Jedinci na mořickém sídlišti (celkem 29 ks fragmentů či celých nádob) mají stěnu střepu silnou nejčastěji 0,5 a 0,6 cm a velmi často je jejich povrch leštěn (u 20 ks – 67 %). Často jsou vyrobeny z jemného materiálu s velikostí částic do 1 mm (14 ks – 48,3 %), méně pak z trochu hrubšího materiálu do 2 mm (9 ks – 31 %). Jejich okraj je nejčastěji dále neupravován (18 ks – 62,1 %) nebo je ze svrchní strany seříznut (9 ks – 31 %) (Beneš 2006, 55). Tyto misky se vyskytují po celou mladší dobu římskou. Poněkud odlišným exemplářem je dvojkónická mísa (obr. 14:8) z objektu č. 534. Podobné hrubé exempláře jsou známy z polabských sídlišť a pohřebišť již od poloviny 3. století, ale těžiště jejich výskytu u nás spadá až na přelom 5. a 6. století (Zeman 1961a, 213-215).

Esovitě profilované hrnce (obr. 13:4, 14:10, 15:1, 16:5,7,11, 17:1,3,9, 20:6,7) jsou nejčastějším keramickým tvarem nejen na mořickém sídlišti, ale i na dalších pozdně římských sídlištích (Zlechov, Lanžhot atd.) a v závěrečných fázích mladořímských pohřebišť (Kostelec na Hané, Bešeňov, Očkov atd.; Kolník 1956, 274; *týž* 1961, 260-261; Tejral 1975, 74-77; *týž* 1985a, 334; *týž* 1989, 79). Některé exempláře vejčitého forem s krátkým okrajem mohou připomínat pražský typ (obr. 16:5; Tejral 1989, 79).

Nejčastějším druhem ostriva je slída a drcený křemen, dále směs vápenité horniny (nejspíš drcený mramor, typické ostrivo v mladší a pozdní době římské v širší oblasti střední Moravy) a slídy a nakonec směs všech těchto tří složek. Podrobení keramického materiálu důkladnější analýze ukázalo, že zdaleka nejjemnější je keramické těsto ostřené pouze slídou a nejhrubší zase obě kombinace ostriv, kde se vyskytuje drcená měkká vápenitá hornina, neboť se mezi nimi markantně zvyšuje počet keramických jedinců s částicemi většími než 3 mm. Zdá se, že ona vápenitá hornina se vyskytuje právě v té nejhrubší keramice na sídlišti v Mořicích (veškeré analýzy viz Beneš 2006, 48-57) a byla rozpoznána i na dalších germánských sídlištích v regionu (Nývltová-Fišáková – Šeda 2003, 519-520). Při zkoumání této keramiky bylo u několika střepů patrné, že jejich původní povrch byl patrně během postdepozicičních procesů zčásti nebo zcela sejmут. Šlo především o zlomky keramiky velmi hrubé a zrnité. Na několika takových střepech se malá část původního povrchu uchovala – šlo o tenkou jemnou vrstvičku tmavé barvy se stopami po leštění. Je důvodné se domnívat, že tak bylo opatřeno velké množství především té na první pohled nejhrubší keramiky.

Ven vyhnutý okraj těchto nádob je nejčastěji bez úprav (109 ks – 55,6 %), výrazně méně pak seshora seříznutý (32 ks – 16,3 %). Následují různé kombinace zvnějšku zesíleného okraje (46 ks – 23,5 %). Je třeba zdůraznit, že výzdoba okraje protlačováním (viz dále) se vyskytuje na všech těchto typech úpravy okraje.

Esovitě profilované hrnce vyrůstají z domácího svěbského prostředí a v pozdní době římské i na počátku doby stěhování národů – ve stupni C3/D1, jak jej charakterizoval J. Tejral (1985a) – tvoří převážnou část keramické náplně.

Zvláštní skupinou hrncovitých nádob jsou **dvojkónické hrnce** (obr. 13:5, 14:9, 15:4), často dosti hrubého materiálu a tvaru. Jsou typické ostrou výdutí asi v polovině výšky nádoby a příkře stoupající horní částí s ostře ven vyhnutým hrdlem. Vyskytují se v nejmladším horizontu žárových pohřebišť (např. Kolník 1956, 274; Tejral 1982, 31) nebo na pozdních sídlištích (např. Tejral 1982, 43). Podle J. Tejrala (1982, 43; *týž* 1985a, 337) poukazují na jihovýchodní předlohy, zvláště východogermánské formy černjachovské kultury. Podle T. Kolníka (1956, 274) vykazují už nepochybně znaky doby stěhování národů. Je příznačné, že čtyři z šesti exemplářů s okrajem z mořického sídliště jsou zdobeny protlačováním okraje prstem (a všechny tyto

jsou z objektu č. 508). Tato skutečnost je nepochybně posouvá do stupně C3/D1 (*Beneš 2006*, 56). U těchto jedinců převládá jemně modelovaný nebo hlazený povrch a hrubost částic nad 0,2 cm. Nelze vysledovat nějakou vůdčí úpravu profilu okraje.

Větší dvojkónický hrnec (*obr. 13:1*) z objektu č. 508 patří svou celkovou stavbou spíše mezi hrncovité nádoby esovitě profilované (maximální výduť posunutá do horní poloviny). Navíc jeho povrch je leštěný a hrubost ostřiva nepřesahuje velikost částic 0,2 cm.

Na sídlišti byly nalezeny celkem tři neúplné exempláře **zásobnic** hrncovitého tvaru. Oba exempláře z objektu č. 545 jsou tlustostěnné, s velmi hrubým ostřivem keramické hmoty (nad 0,3 cm) obsahující slídu, drcený křemen i vápenatou horninu (*obr. 18:9,10*). Třetí exemplář z objektu č. 555 (*obr. 20:10*) je však relativně tenkostěnný (0,6 cm) a s jemnějším ostřivem keramické hmoty (do 0,1 cm). Všichni tři jedinci mají leštěný povrch a průměr jejich ústí se pohybuje kolem 30 cm.

Poslední skupinou keramiky jsou tzv. **zvláštní tvary**, tedy typy keramiky, jež v kontextu již popsaného materiálu působí ojediněle. Velmi výrazně se jeví drobná černě leštěná nádoba z objektu 545. Je to šálek s výduťí zdobenou krátkými svislými žlábkami a odsazeným nálevkovitým hrdlem (*obr. 18:3*). Podobně mohla vypadat o trochu větší nádoba, z níž se zachovala pouze část nálevkovitého hrdla, z téhož objektu (*obr. 18:2*). Pro tyto esteticky velmi přitažlivé keramické exempláře se zatím nepodařilo najít přesné a odpovídající analogie. Drobné nádoby s podobnou profilací hrdla však byly nalezeny na sídlištech ve Velkém Mederu a v Branči, kde jsou V. Varsikem řazeny do rámce typického keramického materiálu stupně C1 (*Varsik 2003*, 169, Abb. 18:15,18).

Z objektu č. 545 pochází drobný zlomek perforované nádoby, který je možné s jistotou určit jako cedník (*obr. 19:8*). Vzhledem k velikosti tohoto fragmentu však nelze určit tvar nádoby a její přítomnost tak můžeme pouze konstatovat.

Některé typy výzdoby a úprava povrchu odkazují na starší období, nejčastěji na 3. století. Takový je i drobný zlomek černě leštěné keramiky s nepravidelnou kanelurou (*obr. 20:8*) z objektu č. 555. Patří sem i fragment teriny (*obr. 14:3*) z objektu č. 534. Nádoba je černě leštěná a pod hrdlem zdobená svislými širokými žlábkami. Navazuje na tvary a výzdobu mladší doby římské, která se ve zhrublé formě a malém množství ještě nějakou dobu vyskytuje i v pozdní době římské (*Tejral 1993*, 468).

Na kruhu točená keramika

Moravské nálezy této keramiky patří do moravsko-slovenské skupiny na kruhu točené keramiky, tedy do jednoho z okruhů hrnčířské výroby v germánském barbariku (*Trnávková 1960*, 603; *Tejral 1985b*, 105). Moravské nálezy bývají někdy nazývány jako „jiříkovická keramika“ podle nálezu hrnčířských pecí a jejich keramické výplně v Jiříkovicích (*Perníčka 1970*, 77-79; *Peškař 1988*, 113-130).

V Mořicích tvoří tato na kruhu točená keramika 5,7 % (54 ks) z celkového množství germánské keramiky, což je jen o trochu více než na dalších pozdně římských sídlištech, kupříkladu ve Zlechově, Buchlovicích, Drslavicích, Lanžhotě atd., kde tvořila zhruba 3 % celkové keramické náplně (*Tejral 1982*, 41; *týž 1985b*, 105). Obecně jde o velmi dobře vypálenou (někdy až zvonivou) keramiku, i když se samozřejmě najdou i výjimky. Materiál, ze kterého byly tyto nádoby vyrobeny, je většinou ostřené slídou nebo je zcela bez makroskopicky identifikovatelného ostřiva. Povrch nádob je buď z obou stran hlazený nebo leštěný, případně z vnější strany leštěný a zevnitř pouze hlazený. Tloušťka stěn těchto nádob se pohybuje v rozmezí 0,3 – 1 cm, avšak převažují hodnoty 0,4 a 0,7 cm. Je ale třeba podotknout, že tloušťka střepu v různých částech nádob kolísá. Například zdaleka nejmasivnější je u tohoto druhu keramiky proveden spodek nádoby. Z 20 zlomků zachovaných okrajů zcela převažují varianty ven vyhnuté. Nejčastěji je okraj nezesílený, méně rozšířen je pak okraj se zesílením vnější strany nebo obou stran. Okraj je pak buď dále neupravován nebo je svrchu seříznutý, případně je zvnějšku ovalený nebo kyjovitě upravený (*Beneš 2006*, 58).

Z počtu 54 fragmentů nebylo možné rekonstruovat žádný úplný tvar, avšak šest částečných rekonstrukcí bylo možné určit jako mísy různých velikostí a tvarů. Velké exempláře reprezentují dvě **široké mísy** z objektu č. 500. Prvý zlomek ukazuje spíše na nízkou mísu o průměru maximální výdutě zhruba 41 cm, s ostře prohnutým hrdlem a nízkým okrajem kyjovitého průřezu. Plece jsou členěny plastickou lištou a na maximální výduti mírně odsazeným pásem, jenž však neobsahuje žádnou výzdobu (*obr. 12:13*). Druhý zlomek patří podobné, menší misce (*obr. 12:10*), jejíž průměr výdutě činí asi 30 cm. Plece jsou členěny plastickou lištou a mírně odsazeným nezdobeným pásem. Měkce prohnuté hrdlo nese z vnější strany zesílený okraj.

Častější však jsou **drobnější misky**. Takový je i jedinec z objektu č. 508 (*obr. 13:6*) široký 19 cm. Ostře prohnuté hrdlo nese nijak neupravovaný okraj a plece jsou opět členěny plastickými lištami a polem s pravidelnou

rytou vlnicí. Další drobná miska byla nalezena v objektu č. 534 (*obr. 14:12*). Její jednodušší členění plecí plastickou lištou a odsazením ozvlášťuje výrazně prohnuté hrdlo s okrajem přesahujícím maximální výduť misky. Velmi jednoduchou stavbu má drobná miska ze stejného objektu. Sestává pouze z mírně prohnutého spodku zdobeného plastickou lištou a dále z vnější strany zesíleného okraje (*obr. 14:1*). Její šířka činí 18 cm.

Nejvýraznější exemplář nabídl objekt č. 534. Jde o tmavě šedě leštěnou **hlubokou mísu** s nálevkovitým hrdlem a vyšším, z vnější strany ovaleným okrajem (*obr. 15:6*). Její výduť je členěna plastickou lištou a pod ní dvěma poli zdobenými dvěma různými druhy vlnice. Horní pole obsahuje pravidelnou, drobnou a hustě rytou vlnici, zatímco na dolním je vlnice výraznější – vysoká a mírně šikmá. Ojedinelá je i skutečnost, že tyto pásy s vlnicemi nejsou navzájem ničím oddělené, pouze mírným skloněním dolního pásu. Maximální šířka mísy (při okraji) činí 29 cm, spodní část nádoby bohužel chybí.

Dalšími zajímavými jedinci jsou zlomky nádoby s oběma konci odlomeného ucha z objektu č. 535 (*obr. 16:6*), jež s největší pravděpodobností patří jedinému exempláři. Zbytek ucha oválného průřezu se nedochoval. Jeho horní část je přilepena z vnější strany jednoduše profilovaného, ven vyhnutého, okraje a mírně ho přečnává. Spodní část je upevněna kousek pod maximální výduť nádoby, jež je zhruba v těchto místech zdobená drobnou nepravidelnou vlnicí. Mohlo by se jednat o pozůstatky **misky s ouškem** nebo **džbánu**. Tento druh keramiky vznikl v moravském prostředí z různých materiálů jako nápodoba provinciálních džbánů již od konce 2. století (*Peškař 1988, 128*). Ve stejné výplni objektu se mimochodem nacházejí obě železné spony, z nichž přinejmenším druhá se zdobeným lučím jeví pozdní znaky.

Na kruhu točená šedá keramika se na moravských pohřebištích a sídlištích nachází nejdříve od konce 3. století a vyznívá v prvních desetiletích 5. století, ale největší rozmach zažívá během 4. století (*Trnáčková 1960, 603; Perníčka 1970, 80; Tejral 1985b, 105; Peškař 1988, 128*). Od dob vyhodnocení prvních velkých moravských nalezišť z mladší doby římské v Kostelci na Hané a Jířkovicích se zdá, že keramika střední a severní Moravy se od zboží jižního sousedství liší svou větší uniformitou. Jihomoravská na kruhu točená keramika je tvarově výrazně pestřejší a mnohdy nezapře inspiraci provinciálním zbožím (prstencové misky, džbány), zatímco severomoravská se často omezuje na tvary hlubokých mís s nálevkovitě rozevřeným okrajem, odsazením plastickou lištou a výzdobou vlnicí (*Tejral 1975, 41; Ludíkovský – Peškař 1978, 65; Tejral 1982, 31; též 1985b, 106*). V pozdní době římské již pomalu vyznívá a uvažuje se, že její výroba byla ukončena ve stupni C3, eventuálně D1, přičemž některé fragmenty pocházejí z nádob udržovaných v domácnostech po delší dobu a často reparovaných (*Tejral 1982, 33; též 1985b, 105, 114*).

Přesleny

Na sídlišti v Mořicích byly nalezeny celkem dva hliněné přesleny. Prvý exemplář (*obr. 12:9*) byl nalezen ve výplni kúlové jamky (objekt č. 504), jež je pozůstatkem konstrukce chaty I. Patří do skupiny nesouměrných dvojkónických přeslenů, které patří mezi velmi časté tvarem na našem území. Exemplář z Mořic je vysoký 1,9 cm a šířka činí 3 cm, přičemž maximální výduť se nachází 0,6 cm nad základnou přeslenu. Průměr funkčního otvoru je 0,7 cm. Přeslen je vyroben z jemně plavené hlíny, do červena vypálen a jeho povrch je do hladka vyleštěn.

Druhý přeslen (*obr. 18:1*) pochází z nejspodnější výplně objektu č. 545. Stejně jako prvně jmenovaný jedinec, i tento patří do skupiny přeslenů dvojkónických nesouměrných. Tento je vysoký 2,6 cm a široký 4,8 cm. Maximální výduť se nachází pouhých 0,4 cm nad základnou přeslenu a průměr otvoru činí 0,8 cm. Přeslen je vyroben z neplavené hlíny a vypálen je spíše nekvalitně do odstínu šedé barvy. Jeho horní, výrazně objemnější část, je zdobená pravidelným žlábkováním.

„Pohřeb“ psa

V objektu č. 506 se nacházela kostra psa uložená v anatomické poloze na levém boku, končetinami směrem k severu a lebku směrem k západu, tedy směrem k potoku (*obr. 5:4, 6*). Kostra zvířete bohužel nemohla být vyzvednuta kompletní. Dílem za to může strávení drobnějších kostí půdou, dílem poškození skeletu (větší část lebky) buldozerem. Přesto se při osteologickém vyhodnocení⁴ podařilo zjistit, že šlo o poměrně mladého psa středních rozměrů, pravděpodobně fenu.

4/ Zde bych rád poděkoval Mgr. Gabriele Dreslerové, která provedla osteologickou analýzu jak kostry psa, tak i pozůstatků obou lišek.

Tzv. „pohřby psů“ jsou známy na celém území tehdejší Svobodné Germánie, od dnešního Nizozemí až po Ukrajinu a Rumunsko, a souvisí nejspíše s autochtonními (germánskými) náboženskými představami a kultovními praktikami (Makiewicz 1987, 239; Nývltová-Fišáková – Šedo 2003, 524). Rozlišujeme mezi „pohřbením“ přirozeně zemřelých zvířat a psů záměrně zabitých – oba tyto způsoby se, zdá se, vyskytovaly vedle sebe a navzájem se nevylučovaly (Makiewicz 1987, 250). Na Moravě dosud druhý případ potvrzen nebyl, občas se však vyskytuje například v luboszycké kultuře (stopy násilí na skeletech uložených pod ohništi, doklady pojídání psů) a známé jsou i některé archeologické a písemné prameny prokazující obětování psů (často jejich půlením) při pohřbech skandinávských velmožů na lodích (Maringer 1981, 39; Makiewicz 1987, 259). Nejpočetnějším typem těchto „psích pohřbů“ je často pečlivé uložení těla psa do jam vyhloubených v obytných, hospodářských i výrobních objektech nebo v jejich blízkosti. Mnohé interpretace hovoří v těchto případech o psu jakožto ochránci domu, jindy se vysvětluje jako základová oběť při stavbě obydlí. V každém případě tak toto zvíře vystupuje i po své smrti jako magická (fiktivní) ochrana proti neštěstí a zlým duchům (Maringer 1981, 38; Makiewicz 1987, 255). Mnohdy však bývá zjištěno, že zvíře bylo do objektu umístěno až po jeho zániku, tedy po ukončení určených funkcí tohoto objektu. V takovém případě se usuzuje, že pes tu hraje zástupnou obětní roli nutnou při kultovním uzavírání funkční existence staveb. Na zvíře je tak odloženo „zlo“, které by jinak ohrožovalo budoucnost lidí. Jde o tzv. lustraci – kultické očišťování obětováním zvířete (Maringer 1981, 39; Šedo 2004, 475).

Na Moravě dosud nebyl zjištěn „pohřeb psa“ mimo chaty (Droberjar 1997, 26). Sídliště v Mořicích je tedy pravděpodobně prvním dokladem jevu, který je v przeworské kultuře běžný (Makiewicz 1987). Určitou roli zde může hrát i skutečnost, že od novověku byla na našem území používána velmi hluboká orba, jež je schopná velmi spolehlivě zničit většinu archeologických památek v povrchové a podpovrchové vrstvě. To se týká nejen pohřebišť, ale i sídlišť, jež byla zakládána na zemědělsky atraktivních půdách. Pozoruhodné je umístění „pohřbu psa“ v kontextu odkryté plochy sídliště. Nachází se velmi blízko potoka (což jej také pravděpodobně zachránilo před zničením zemědělskými stroji již v minulosti), jakoby v popředí celého sídliště, tudíž se nabízí myšlenka, že se tento „strážce“ nebo „oběť“ vztahuje k celé mořické osadě. Hlava psa je navíc nápadně přesně směřována k západu, jehož symbolická úloha je zcela evidentní. Může však jít i o prosté natočení k potoku, jenž měl v životě obyvatel osady rovněž nenahraditelnou úlohu. Není bohužel možné zjistit, zda byl tento pes uložen do země na počátku osídlení sídliště, kdy by mohlo skutečně jít o jakousi stavební oběť s posláním ochrany osady, nebo zda byl zakopán až při odchodu místních obyvatel, kdy by zase bylo možné interpretovat jej jako tzv. lustrační oběť, jak již bylo zmíněno výše. Dále nebylo zjištěno, zda pes zahynul smrtí přirozenou (v případě takto mladého jedince by šlo spíše o nemoc) nebo zda byl usmrcen způsobem, jenž není možné pozorovat na skeletu zvířete (podříznutí, otrávení, utopení atd.).

Kostry lišek

Kromě osteologického materiálu zcela běžného (domestikované druhy zvířat) obsahoval objekt č. 555 i dva skelety lišky. Každý z nich se sice nacházel v jiné výplni objektu, ovšem skutečnost, že některé z kostí byly navzájem promísené, svědčí o jejich současném uložení. Svrchnější skelet byl během skrývky bohužel odebrán a teprve později sesbírán společně s dalším osteologickým materiálem této výplně. Nemohl tak být náležitě zdokumentován. Přesto je možné předpokládat, že původně byl uložen v anatomické poloze, stejně jako druhý liščí skelet nalezený o úroveň níže (obr. 5:3, 7). Lišky byly rozdílného věku, v jednom případě šlo o jedince dospělého, druhý spadá do kategorie juvenilní – subadultní. Jeden z nich byl samec, nebylo ale možné zjistit, kterému ze skeletů nalezená penisová kost náleží.

Interpretace tohoto nálezu je obtížná už z toho důvodu, že se jedná o dosud první známý případ takového zacházení s liščími pozůstatky na našem území v době římské⁵. G. Dreslerová navrhuje možnost využití lišek jako zdroje kožešiny, neboť pečlivé a jemné stahování kůže by nemuselo na povrchu kostí zanechat žádné stopy (Beneš 2006, osteologická analýza v kapitole Přílohy). Tomu by napovídalo i uložení obou skeletů do jámy s běžným sídlištním odpadem a rovněž poloha zdokumentované kostry, jež ukazuje spíše na prosté vhození mrtvého těla na dno jámy, nežli na nějakou kultovní manipulaci. Ostatní materiál z objektu č. 555 bohužel žádné odpovědi na tuto otázku nenasvědčuje, jde pouze o fragmenty keramiky a zlomek plochého

5/ Za informace k tomuto tématu vděčím především Mgr. O. Šedovi, PhD. a RNDr. Miriam Nývltové-Fišákové, Ph.D., zaměstnancům Archeologického ústavu AV ČR v Brně, kterým touto formou srdečně děkuji.

kamene se dvěma mělkými důlky neznámého účelu. Textilní činnosti na sídlišti ovšem kromě dvou přeslenů nasvědčuje i kostěné šídlo z objektu č. 534 vzdáleného od objektu č. 555 zhruba 32 m. Zda lze tento nález spojovat s předpokladem o zpracovávání liščích kožešin, však nelze objektivně dokázat.

Závěr

Záchranný archeologický výzkum v Mořicích, trať „Pololány“, odhalil na východním břehu Mořického potoka celkem 35 sídlištních objektů datovatelných do pozdní doby římské. Svou polohou na terase potoka zhruba 212–214 m nad mořem germánské sídliště v Mořicích zcela zapadá do obecného vzoru germánských sídlišť doby římské na území Moravy a jihozápadního Slovenska.

Kromě nepravidelných, různě členěných a rozdílně hlubokých sídlištních jam vyplněných převážně odpadovým materiálem bylo na základě zachycených sloupových jamek možné rekonstruovat dvě chaty klasické šestiúhelníkové konstrukce, přičemž však pouze u jedné z nich byla zachycena část dna bohatá na nálezy. Jde o typ stavby typický pro svěbské osídlení našeho území po celou dobu římskou. Mimo to se však na zkoumané ploše objevily i sloupové jamky jiné dispozice, víceméně nepravidelně pravoúhlého schématu, jenž je typický spíše pro období následující – dobu stěhování národů. Přítomnost objektů různých konstrukčních typů není v germánském prostředí mladší doby římské ničím příliš neobvyklým, avšak v tomto případě může souviset se změnami, které probíhaly v době na přelomu 4. a 5. století n. l. a jež ovlivnily široké oblasti Evropy jak po materiální, tak i etnické stránce. Přestože byl archeologickým výzkumem zachycen pouze poměrně úzký prostor kolmo k Mořickému potoku, lze pozorovat určité náznaky pravidelného uspořádání objektů ve vztahu k této vodoteči.

Co se materiální stránky mořického sídliště týče, lze na sídlišti rozeznat dvě výrazné chronologické skupiny nálezů. Prvá, nepříliš početná, avšak snadno rozpoznatelná složka, spadá ještě do 3. století. Patří sem především část stříbrné spony Almgrenovy VII. skupiny s lučíkem přímo přecházejícím v zachycovač (3. série) datovaná do druhé poloviny až konce 3. století, jejíž epicentrum výskytu se pohybuje především v dolním Polabí a jižním Dánsku. Na sídlišti v Mořicích však byla nalezena již v nefunkčním stavu (bez osičky a celého vinutí včetně jehly), tudíž je možné se domnívat, že byla uchována pouze jako zdroj drahého kovu nebo starožitnost. K dalším nálezům řazeným do časnějšího období patří zlomky terinovitých tvarů s výzdobou svislých žlábků a černě leštěným povrchem.

Druhou významnou skupinou nálezů jsou artefakty vykazující zřetelně pozdní ráz, řazené do doby nejdříve kolem poloviny 4. století a především do jeho druhého úseku. Řeč je především o dvojkónických hrncovitých tvarech s vysokým hrdlem a ostře ven vyhnutým okrajem a o výzdobě protlačování okraje (spjaté zásadně s hrncovitými nádobami obecně). Tyto skutečnosti bývají mnohdy považovány již za znak počínající doby stěhování národů, někdy dokonce již za cizorodou složku. S jistou dávkou pravděpodobnosti je možné do této skupiny řadit i železnou sponu s pravoúhlou nožkou a lučíkem zdobeným nepravým tordováním.

Zbytek tvoří materiál, jenž detailnějšímu datování nijak zvlášť nepomůže. Jde především o jednoduché tvary domácí keramiky – esovitě profilované hrncovité nádoby a drobné kónické misky (často s prohnutými stěnami). Týká se i domácí keramiky točené na rychle rotujícím kruhu (tzv. „moravsko-slovenská skupina na kruhu točené keramiky“). Zvláště u této skupiny artefaktů citelně chybí detailněji propracovaná typologie a chronologie, což je však problém nejen tohoto nálezového fondu. Do této skupiny jen rámcově datovatelných předmětů spadá i část spony s pravoúhlou nožkou bez jakékoli výzdoby, trojvrstvý vícedílný hřeb (dosud bez analogií) a kování římského původu z mosazi, olova a železa.

Mezi běžnou výbavu sídlišť patří naopak železný nůž, hřebík, různé drobné železné zlomky, železná struska, kostěné šídlo, nástroj s ozubenou pracovní hranou, přesleny a fragment brousku. Určitou společenskou úroveň obyvatel dokládají i zlomky skla. Mnohé z těchto předmětů dokládají určitou soběstačnost sídliště v řadě řemesel (železářství, textilnictví atd.).

V neposlední řadě je třeba zmínit nález „pohřbu psa“ v mělké jámě nejbližší potoku. Jde o doklad kultovního nakládání se psími ostatky, jenž je rozšířený napříč celým germánským světem a dokládá významnou úlohu psa v duchovní kultuře Germánů. Mořický exemplář je navíc prvním „psím pohřbem“ na Moravě umístěným mimo prostor chaty a zřetelně se vztahuje k osadě jako celku. Nález dvou skeletů lišek v jedné odpadní jámě je na Moravě rovněž naprostým unikátem. Jde nejspíše o odpad při zpracování kožešin.

Předeslané jevy poukazují na hlavní zánikovou fázi někdy ve druhé polovině 4. století (přechodný stupeň C3/D1). Nález celistvého kusu mazanícové kry v jedné ze sídlištních jam ukazuje na skutečnost, že na sídlišti

došlo k zániku (ohněm) minimálně jedné z chat ještě před jeho konečným opuštěním. Je pravděpodobné, že ke konečnému zániku a opuštění sídliště došlo v souvislosti s pohnutými událostmi na konci 4. století, kdy se celé střední Podunají dostalo pod silný tlak příchozích východních národů, především Alanů, Gótů a Hunů.

PRAMENY

Přichystal, M. 2002: Mořice 1 2002. „Pololány“. NZ č. j. 119/02, archiv ÚAPP v Brně. Brno.

LITERATURA

- Almgren, O. 1923: Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung den provinzialrömischen und südrussischen Formen. Mannus Bibliothek 32. Leipzig.*
- Bárta, J. 1955: Jaskyne Netopierska a Kaplnka v Nízkých Tatrách a ich rímske osídlenie s antropologickými nálezmi, Slovenská archeológia 3, 286-301.*
- Beneš, Z. 2006: Sídliště z pozdní doby římské v Mořicích. Rukopis bakalářské práce na ÚAM FF MU. Brno.*
- Čížmář, Z. 2006: Dobšice (okr. Znojmo), Přehled výzkumů 47, 163.*
- Droberjar, E. 1988: Sídliště z doby římské ve Vlčnově – Dolním Němčí a projevy římského impéria ve středním Pomoraví. Rukopis seminární práce na ÚAM FF MU. Brno.*
- 1997: Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren. Fontes Archaeologici Pragenses 21. Pragae.
 - 1999: Dobřichov-Piřhóra. Ein Brandgräberfelder der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen (Ein Beitrag zur Kenntnis des Marbod-Reichs). Fontes Archaeologici Pragenses 23. Pragae.
 - 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha.
- Droberjar, E. – Frána, J. 2004: Antická mosaz (aurichalcum) v českých nálezech časně doby římské, Archeologie ve středních Čechách 8, 441-462.*
- Droberjar, E. – Prostředník, J. 2004: Turnov-Mařkovo zahrady – germánský dvorec ze 3. století, Památky archeologické 95, 31-106.*
- Gardawski, A. 1959: Plemiona kultury trzcinieckiej v Polsce, Materiały starożytne 5, 7-189.*
- Hásek, I. 1966: Pravěké kostěné a parohové nástroje s ozubenou pracovní hranou, Sborník Národního muzea v Praze, řada A – historie 20/3, 225-267.*
- Hrubý, V. 1967: Sídliště z pozdní doby římské ve Zlechově, Archeologické rozhledy 19, 643-658.*
- Kolník, T. 1956: Popolnicové pohřebisko z mladší doby římské a počátku doby sťahovania národov v Očkove pri Piešťanoch, Slovenská archeológia 4, 233-306.*
- 1961: Pohřebisko v Bešeňove, Slovenská archeológia 9, 219-300.
 - 1962: Nové sídliskové nálezy z doby římské na Slovensku, Archeologické rozhledy 14, 344-397.
 - 1965: K typologii niektorých spôn z mladší doby římské na juhozápadnom Slovensku, Slovenská archeológia 8, 183-236.
- Komoróczy, B. 1999: Ein bemerkenswerter Eisenfund im Areal der römischen Anlage am Burgstall bei Mušov (Bez. Břeclav, Südmähren). In: Tejral, J. (ed.), Das mitteleuropäische Barbaricum und die Krise des römischen Weltreiches im 3. Jahrhundert. Spisy archeologického ústavu AV ČR 12. Brno, 71-90.*
- Liptáková, L. 1963: Výzkum v Dusíkárni pri Šali, Archeologické rozhledy 15, 312-313, 327-340.*
- Ludikovský, K. – Peškař, I. 1978: Žárové pohřebiště z doby římské ve Velkých Hostěrádkách (okr. Břeclav). Studie Archeologického ústavu AV ČR v Brně IV/2. Praha.*
- Makiewicz, T. 1987: Znaczenie sakralne tak zwanych „pochowków psów“ na terenie środkowoeuropejskiego Barbaricum, Folia Praehistorica Posnaniensia Tom II, 239-277.*
- Maringer, J. 1981: Der Hund in der Mythologie der vorgeschichtlichen Menschen, Acta Praehistorica et Archaeologica 11/12, 37-41.*
- Matthes, W. 1931: Die nördlichen Germanen in spätrömischen Zeit. Mannus Bibliothek 49. Leipzig.*
- Motýková-Šneidrová, K. 1958: Další poznatky k problematice pozdně laténských a časně římských osad v Čechách na základě nálezů ze Starého Vestce, Památky archeologické 49, 159-184.*
- 1964: Příspěvek ke studiu výrobků z kosti v době římské v Čechách, Archeologické studijní materiály 1, 202-210.
- Nývltová-Fišáková, M. – Šedo, O. 2003: Kostra kočky domácí v sídlištním objektu z doby římské v trati Žleby u Vyškova na Moravě, Archeologické rozhledy 55, 517-538.*
- Oldenstein, J. 1976: Zur Ausrüstung römischer Auxiliareinheiten, Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 57, 49-284.*
- Perníčka, R. M. 1967: K problematice středoevropského vývoje hřebenů v době laténské a římské se zvláštním zřetelem k moravským nálezům, Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity E 12, 63-79.*

- 1970: Na kruhu vytáčená keramika jiříkovického typu z mladší doby římské v dosavadních výzkumech a literatuře. In: Sborník Josefu Poulíkovi k šedesátinám. Brno, 76-81.
- Peškař, I. 1961: Nové poznatky o obytných stavbách na moravských sídlištích z doby římské, *Památky archeologické* 52, 414-422.
- 1971: Přírůstky moravských nálezů z doby římské za rok 1969, *Přehled výzkumů* 1969, 20-21.
- 1972: Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren. Praha.
- 1988: Hrnčířské pece z doby římské na Moravě, *Památky archeologické* 74, 106-169.
- Piř, J. L. 1897: Sídliště u Tuklat, *Památky archeologické* 17, 367-379.
- Pleiner, R. 1959: Osada s železárnami z mladší doby římské v Tuchlovicích, *Památky archeologické* 50, 158-196.
- Saggau, H. E. 1985: Elsdorf, Erftkreis, *Bonner Jahrbücher* 185, 468-469.
- Schulte, L. 1998: Die Fibeln mit hohem Nadelhalter in Deutschland – Forschungsgeschichte und Forschungsansätze. In: Kunow, J. (ed.), 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Wünsdorf, 285-298.
- Schulze-Dörrlamm, M. 1986: Romanisch oder Germanisch? Untersuchungen zu den Armbrust- und Bügelknopffibeln des 5. und 6. Jahrhunderts n. Chr. aus den Gebieten westlich der Rheins und südlich der Donau, *Jahrbuch der Römisch-Germanischen Zentralmuseums* 33, 593-720.
- Stuppner, A. 1984: Ringelsdorf, *Fundberichte aus Österreich* 22, 302-303.
- Svoboda, B. 1948: Čechy a římské Imperium. Praha.
- Šedo, O. 1991: Příspěvek k poznání germánských sídlišť doby římské na Moravě. In: Peška, J. (ed.), *Královská hrobka z Mušova. Mikulov*, 22-28.
- 2004: K výkladu nálezů koster zvířat na sídlišti z doby římské ve Vyškově. In: Kazdová, E. – Měřinský, Z. – Šabatová, K. (eds.), *K počtě Vladimíru Podborskému*. Brno, 473-478.
- Tejral, J. 1975: Die Probleme der späten römischen Kaiserzeit in Mähren. Studie Archeologického ústavu AV ČR v Brně III/2. Praha.
- 1982: Morava na sklonku antiky. Praha.
- 1985a: Naše země a římské Podunají na počátku doby stěhování národů, *Památky archeologické* 76, 308-397.
- 1985b: Spätromische und völkerwanderungszeitliche Drehscheibenkeramik in Mähren, *Archaeologia Austriaca* 69, 105-145.
- 1989: K otázce pozdně římských sídlišť „zlechovského typu“, *Časopis Moravského muzea* 74, 77-88.
- 1993: Na hranicích impéria (doba římská). In: Podborský, V. (ed.), *Pravěké dějiny Moravy*. Brno, 424-470.
- 1998: Die Grundprobleme der kaiserzeitlichen Fibelforschung im norddanubischer Raum. In: Kunow, J. (ed.), 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Wünsdorf, 387-398.
- Thomas, S. 1960: Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit, *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 8, 54-215.
- Trňáčková, Z. 1960: Žárové pohřebiště z pozdní doby římské v Šaraticích, *Památky archeologické* 51, 561-609.
- Varsik, V. 2003: Veľký Meder und Bratislava-Trnávka: zwei germanische Siedlungen im Vorfeld des pannonischen Limes. In: Stadt und Landschaft in der Antike, *Anodos – Supplementum* 3. Trnava, 153-196.
- Zeman, J. 1961a: Severní Morava v mladší době římské. Problémy osídlení ve světle rozboru pohřebiště z Kostelce na Hané. Praha.
- 1961b: Zvláštní typy spon z mladší doby římské na Moravě a jihozápadním Slovensku, *Památky archeologické* 52, 423-429.
- Zeman, T. 2001: Germánská kostěná a parohová industrie doby římské ve středoevropském barbariku, *Sborník prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity M* 6, 107-147.

Zdeněk Beneš: *Siedlung aus der späten römischen Kaiserzeit in Mořice (Bez. Prostějov).*

Die archäologische Rettungsforschung, die in der Gemarkung von Mořice auf der Flur „Pololány“ im Jahre 2002 verlief, entdeckte am östlichen Ufer des Bachs insgesamt 35 Siedlungsobjekte, die in die späte römische Kaiserzeit datierbar sind. Mit ihrer Lage auf der mäßig erhöhten Bachterrasse etwa 212-214 Meter über dem Meeresspiegel ordnet sich die germanische Siedlung in Mořice ganz in allgemeines Bild der germanischen kaiserzeitlichen Siedlungen in Mähren und in der südwestlichen Slowakei ein.

Außer fünf unregelmäßigen, verschiedenartig gegliederten und unterschiedlich tiefen Siedlungsgruben, die überwiegend mit dem Abfallmaterial ausgefüllt waren, war es auf Grund der gefundenen Säulengruben möglich, zwei Hütten mit klassischem sechseckigem Pfostenschema zu rekonstruieren, wobei nur bei einer von ihnen ein an Funde reicher Bodenteil festgestellt wurde (*Abb. 3:1, 4:1*). Es handelt sich um einen für die suebische Besiedlung unseres Gebietes in der ganzen Kaiserzeit typischen Bautyp. Daneben wurden jedoch auf der untersuchten Fläche auch Säulengruben anderer Disposition entdeckt, mehr oder weniger mit einem unregelmäßigen rechteckigen Schema, das eher für den folgenden Zeitabschnitt – die Völkerwanderungszeit – typisch ist. Die Anwesenheit verschiedener Konstruktionstypen ist im germanischen Milieu der frühen römischen Kaiserzeit nicht sehr ungewöhnlich, aber in diesem Fall kann sie mit

den Veränderungen zusammenhängen, die um die Wende des 4. und 5. Jahrhunderts verliefen und große Gebiete Europas sowohl kulturell als auch ethnisch beeinflussten. Obwohl durch die archäologische Forschung nur ein ziemlich enger Raum senkrecht zum Bach ergriffen wurde, kann man bestimmte Andeutungen der regelmäßigen Objekteinordnung in der Beziehung zu diesem Bach beobachten.

Was die Funde aus der Siedlung in Mořice betrifft, sind auf der Siedlung zwei markante chronologische Gruppen zu unterscheiden. Der erste, nicht zahlenmäßig starker, jedoch einfach erkennbarer Bestandteil fällt noch ins 3. Jahrhundert. Hierher gehört vor allem ein silberner Fibelteil der Almgren-Gruppe VII (3. Serie) mit dem Bogen, der direkt in den Nadelhalter übergeht (*Abb. 12:1*), datierbar in die 2. Hälfte und ins Ende des 3. Jahrhunderts, dessen Fundkonzentration sich vor allem im unteren Donauraum und im südlichen Dänemark bewegt. Auf der Siedlung in Mořice wurde die Fibel schon in einem unfunktionellen Zustand gefunden (ohne Achse und ganze Rolle, einschließlich der Nadel), deshalb ist es möglich, dass sie nur als Edelmetall oder als eine Antiquität bewahrt wurde. Zu weiteren Funden, die in den früheren Zeitabschnitt eingereiht werden können, gehören Bruchstücke der Terrinengefäße mit senkrechter Rillenverzierung und schwarz polierten glänzenden Oberfläche (*Abb. 14:3, 18:3*).

Zwei bedeutende Fundgruppen bilden Gegenstände, die den späteren Charakter nachweisen, und die in den Zeitabschnitt erst um die Hälfte und vor allem in die zweite Hälfte des 4. Jahrhunderts eingereiht werden. Es handelt sich vor allem um doppelkonische topfartige Formen mit hohem Hals und scharf geschweiftem Rand (*Abb. 13:5, 14:5, 9, 11, 15:4, 16:11, 17:9, 20:7*) und um die Verzierung des Randes mit Fingerabdrücken, die allgemein grundsätzlich mit topfartigen Formen verbunden ist (*Abb. 13:5, 15:1, 17:1, 8, 20:3, 6*). Diese Tatsachen wurden oft für ein Merkmal der frühen Völkerwanderungszeit, manchmal sogar für einen fremdartigen Bestandteil gehalten. Es ist auch möglich, in diese Gruppe ebenfalls den eisernen Fibelteil mit rechteckigem Fuß und mit durch falsche Tordierung verzierten Bogen einzureihen (*Abb. 16:1, 2*).

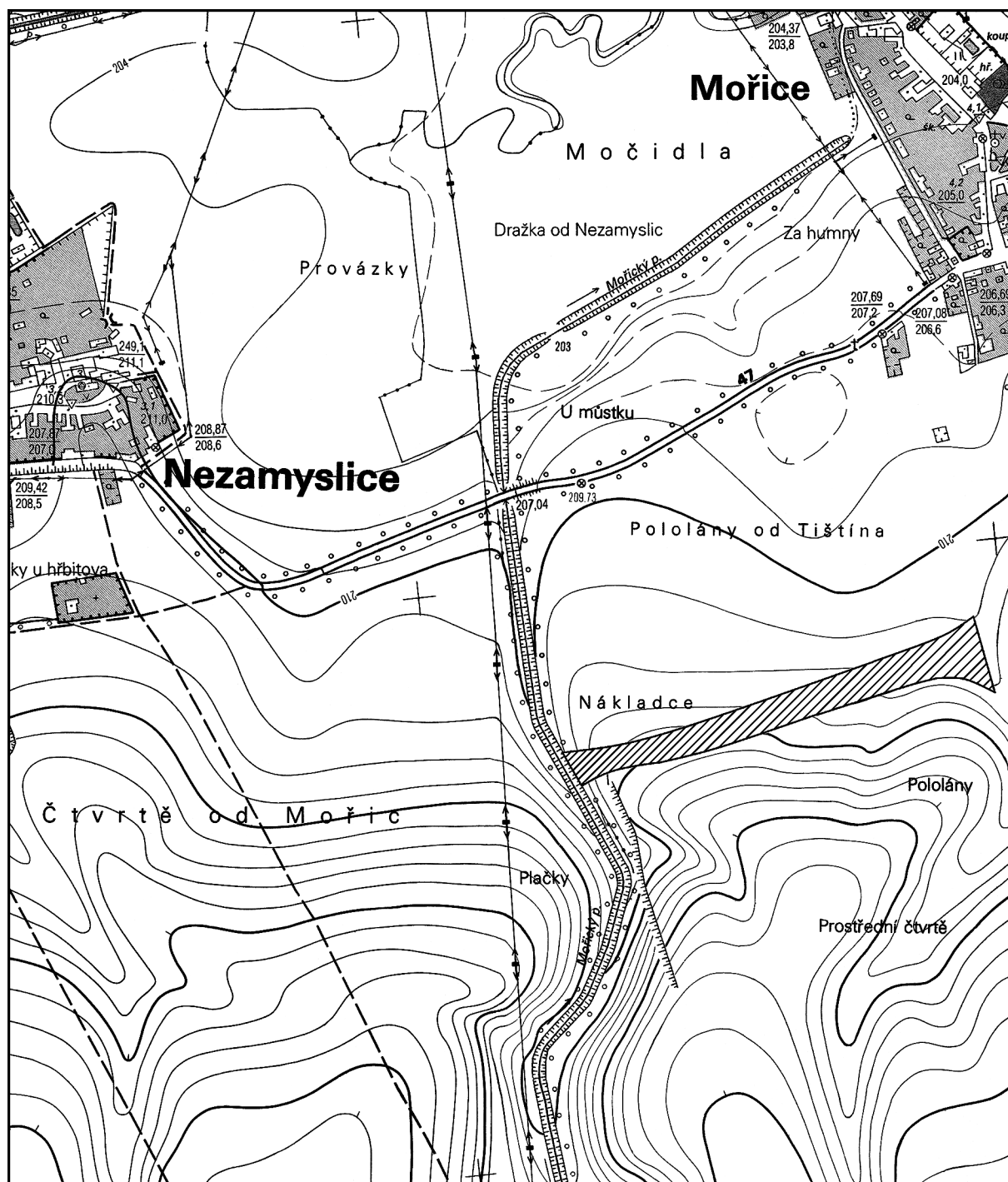
Den Rest bildet ein Material, das der näheren Datierung nur wenig hilft. Es handelt sich vor allem um einfache Formen der einheimischen Keramik – S-förmig profilierte topfartige Gefäße (*Abb. 13:4, 14:10, 16:5, 7, 17:3*) und winzige konische Schüsseln (*Abb. 13:7, 14:2, 7, 8, 16:8, 9, 10, 19:5, 9*). Es geht um die einheimische Drehscheibenkeramik (sog. „mährisch-slowakische Gruppe der einheimischen Drehscheibenkeramik“; *Abb. 12:6, 10, 13, 13:6, 14:1, 4, 12, 15:6, 16:4, 6*). Besonders bei dieser Gruppe des Fundfonds fehlt spürbar ausführlicher durchgearbeitete Typologie und Chronologie. In diese Gruppe von nur ungefähr datierbaren Objekten gehört auch ein Fibelteil mit rechtwinkeligem Fuß ohne irgendeiner Verzierung (*Abb. 16:1*), ein mehrteiliger Dreilagenkamm (bisher ohne Analogien – *Abb. 11, 13:2*) und ein Beschlag römischer Herkunft aus Messing, Blei und Eisen (*Abb. 10, 19:4*).

Zu den üblichen Siedlungsfunden gehören im Gegenteil ein Eisenmesser (*Abb. 19:1*), ein Nagel (*Abb. 16:3*), verschiedene winzige Eisenbruchstücke (*Abb. 15:5, 19:7*), ein Stück von Eisenschlacke, eine Knochenahle (*Abb. 15:7*), ein Werkzeug mit gezahnter Arbeitskante (*Abb. 19:2*), ein Spinnwirtel (*Abb. 12:9, 18:1*) und ein Schleifsteinfragment (*Abb. 17:2*). Ein keineswegs niedriges Gesellschaftsniveau belegen auch die Glasbruchstücke. Manche von diesen Gegenständen zeugen von einer bestimmten Unabhängigkeit der Siedlung in vielen Handwerken (Eisen- und Textilindustrie usw.).

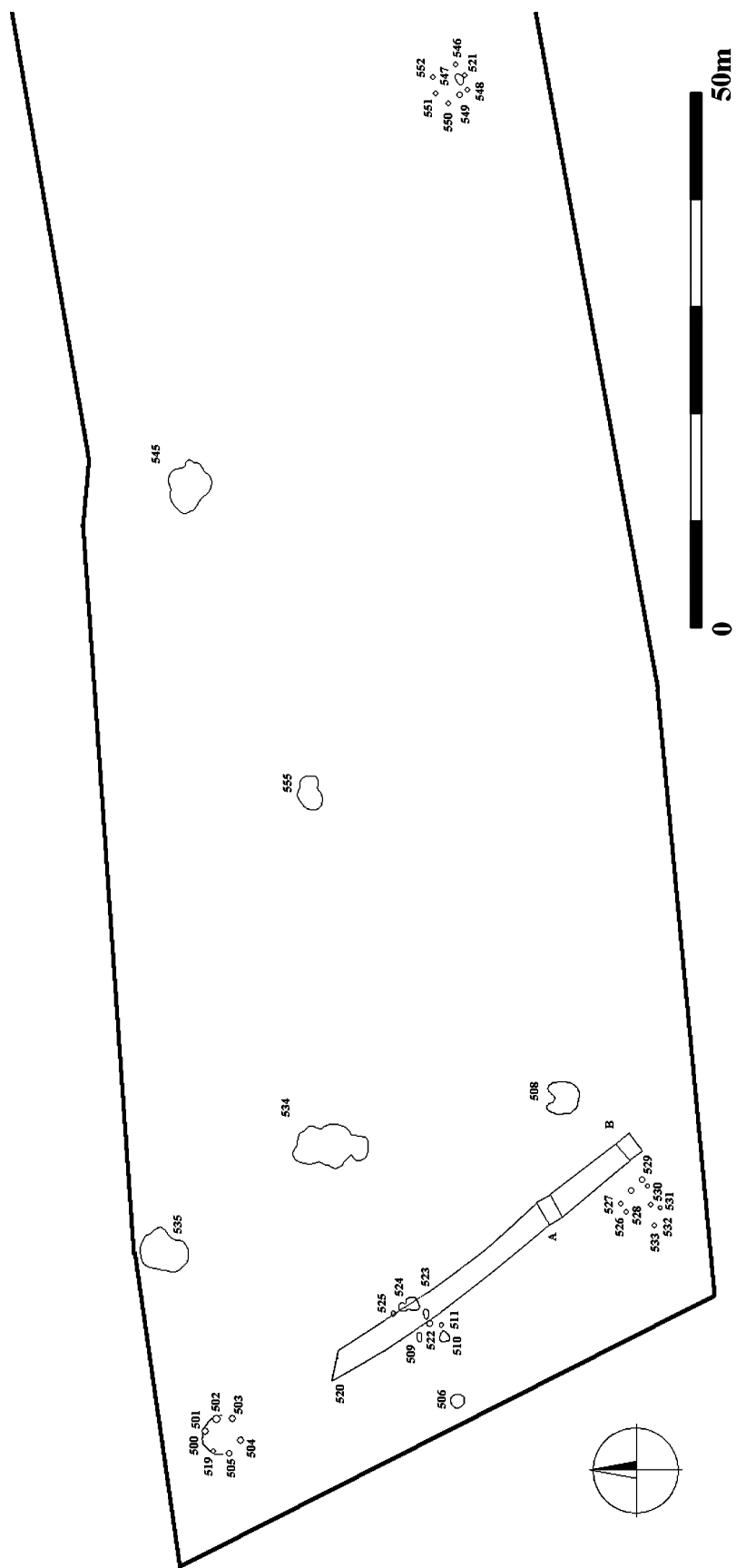
Nicht zuletzt ist es nötig, den Hundbegräbnisfund in einem seichten, nächst bei dem Bach liegenden Loch zu erwähnen (*Abb. 5:4, 6*). Es geht um einen Beleg einer kultischen Behandlung der sterblichen Überreste der Hunde, die in der ganzen germanischen Welt verbreitet ist, und die wichtige Rolle des Hundes in geistlicher Germanenkultur beweist. Das Exemplar von Mořice ist überdies das erste Hundbegräbnis in Mähren, das außerhalb des Hüttenraums festgestellt wurde, und bezieht sich deutlich zur Siedlung. Der Fund von zwei Fuchsskeletten (*Abb. 5:3, 7*) in der anatomischen Lage in einer Abfallgrube ist in Mähren ebenfalls absolut vereinzelt. Es handelt sich höchstwahrscheinlich um einen Pelzbearbeitungsabfall.

Die Funde und Befunde weisen auf die Untergangshauptphase irgendwann in der zweiten Hälfte des 4. Jahrhunderts (Übergangsstufe C3/D1) hin. Der Fund eines großen Stücks von Hüttenlehm in einer der Siedlungsgruben zeigt auf die Tatsache, dass es auf der Siedlung, noch bevor sie verlassen war, zum Untergang (durchs Feuer) wenigstens einer der Hütten kam. Es ist wahrscheinlich, dass es zum endgültigen Untergang und zur Siedlungsverlassung im Zusammenhang mit den bewegten Ereignissen am Ende des 4. Jahrhunderts kam, als das ganze mittlere Donaugebiet unter den starken Druck ankommender Ostvölker, vor allem Alanen, Goten und Hunnen, geriet.

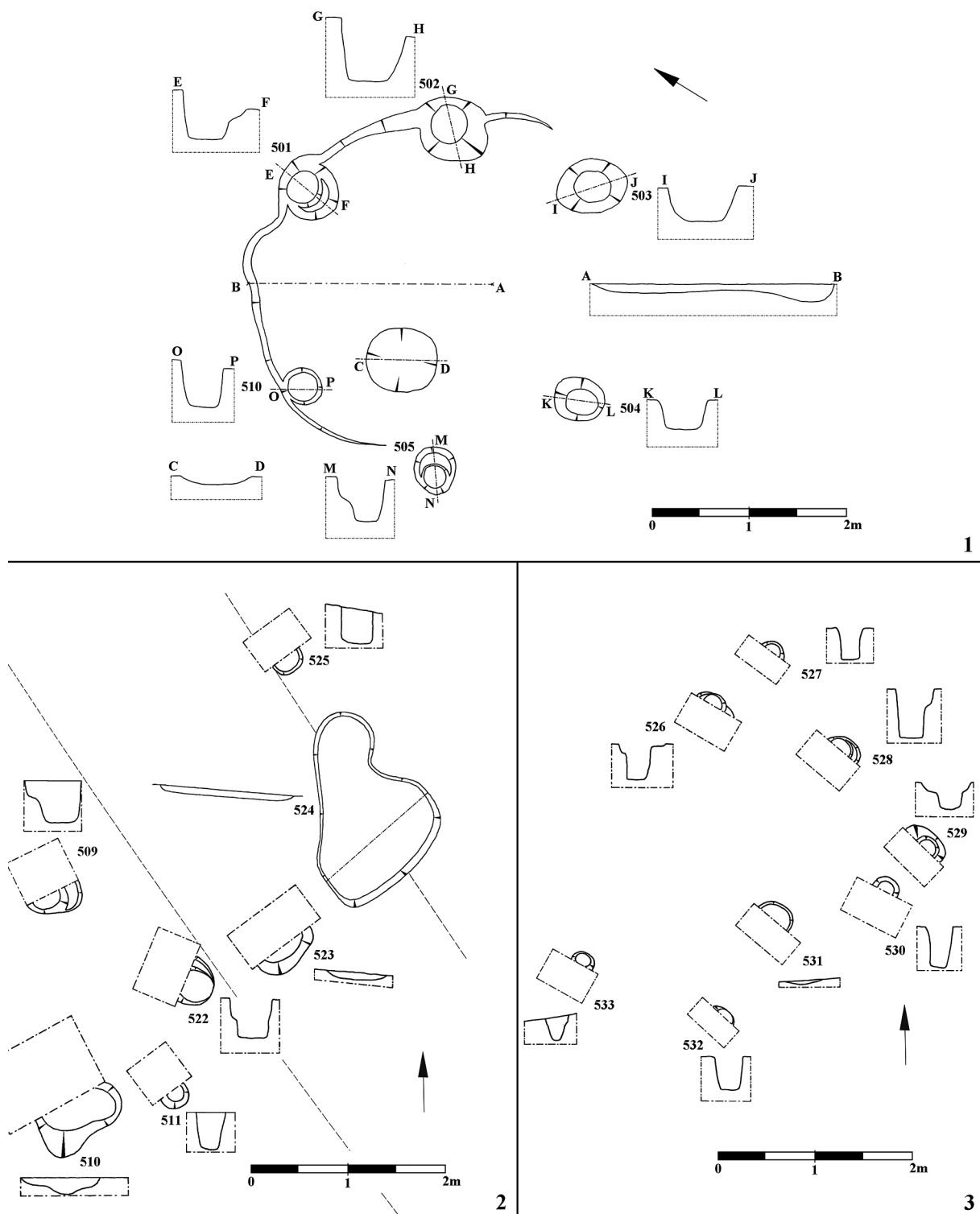
Deutsch von M. Satková

Obr. 1. Mořice „Pololány“. Poloha a rozsah zkoumané plochy na výřezu z katastrální mapy ZM ČR 1:10 000, listu 24-42-08.
 Abb. 1. Mořice „Pololány“. Lage und Umfang der Untersuchungsfläche auf dem Ausschnitt der Katasterlandkarte ZM ČR 1:10 000, Blatt 24-42-08.

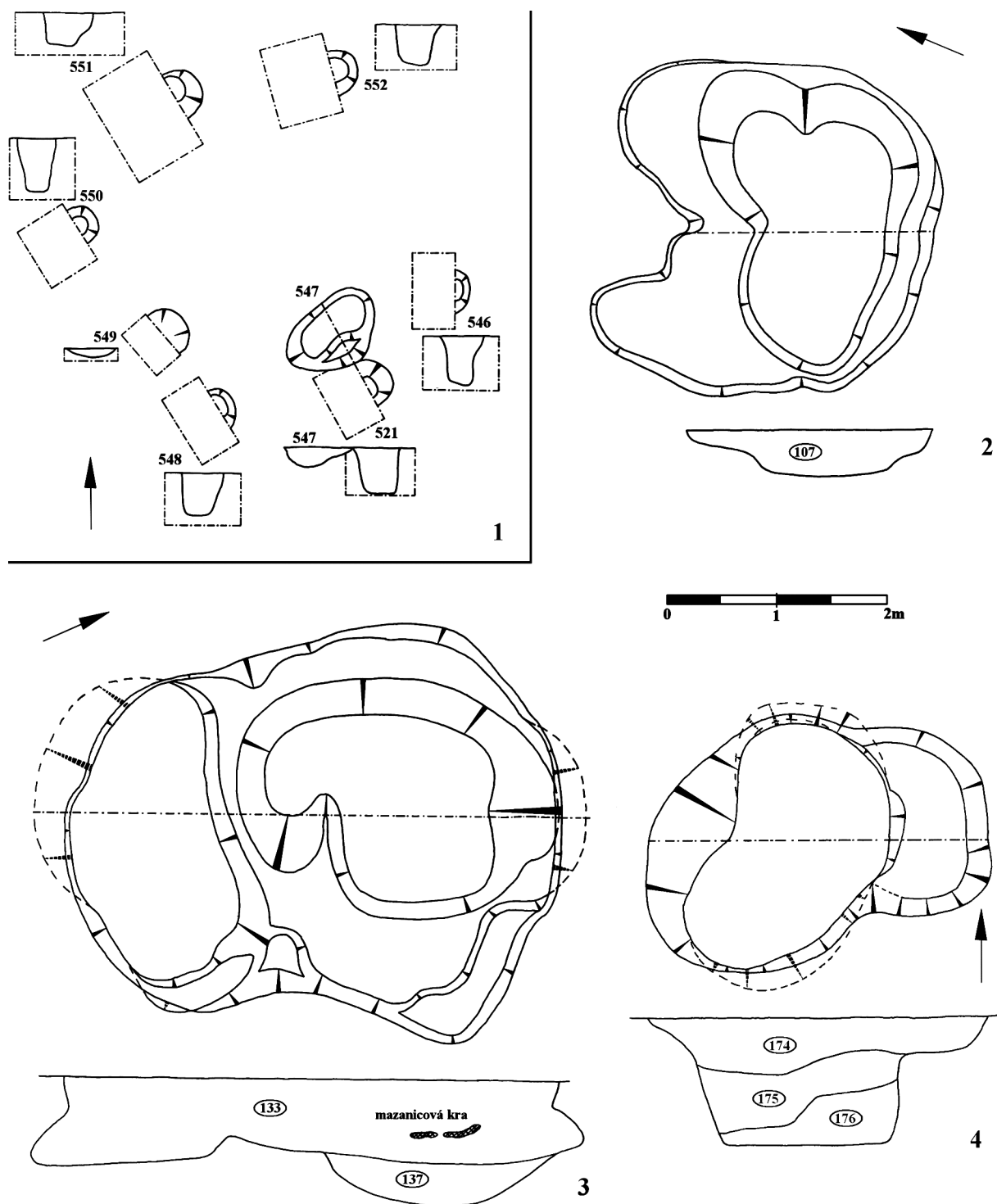

Obr. 2. Mořice „Pololány“. Plán plochy zkoumané v roce 2002 (vyznačeny pouze objekty datovatelné do doby římské).
 Abb. 2. Mořice „Pololány“. Plan der im Jahre 2002 untersuchten Fläche (markiert nur die in die römische Kaiserzeit datierbare Objekte).

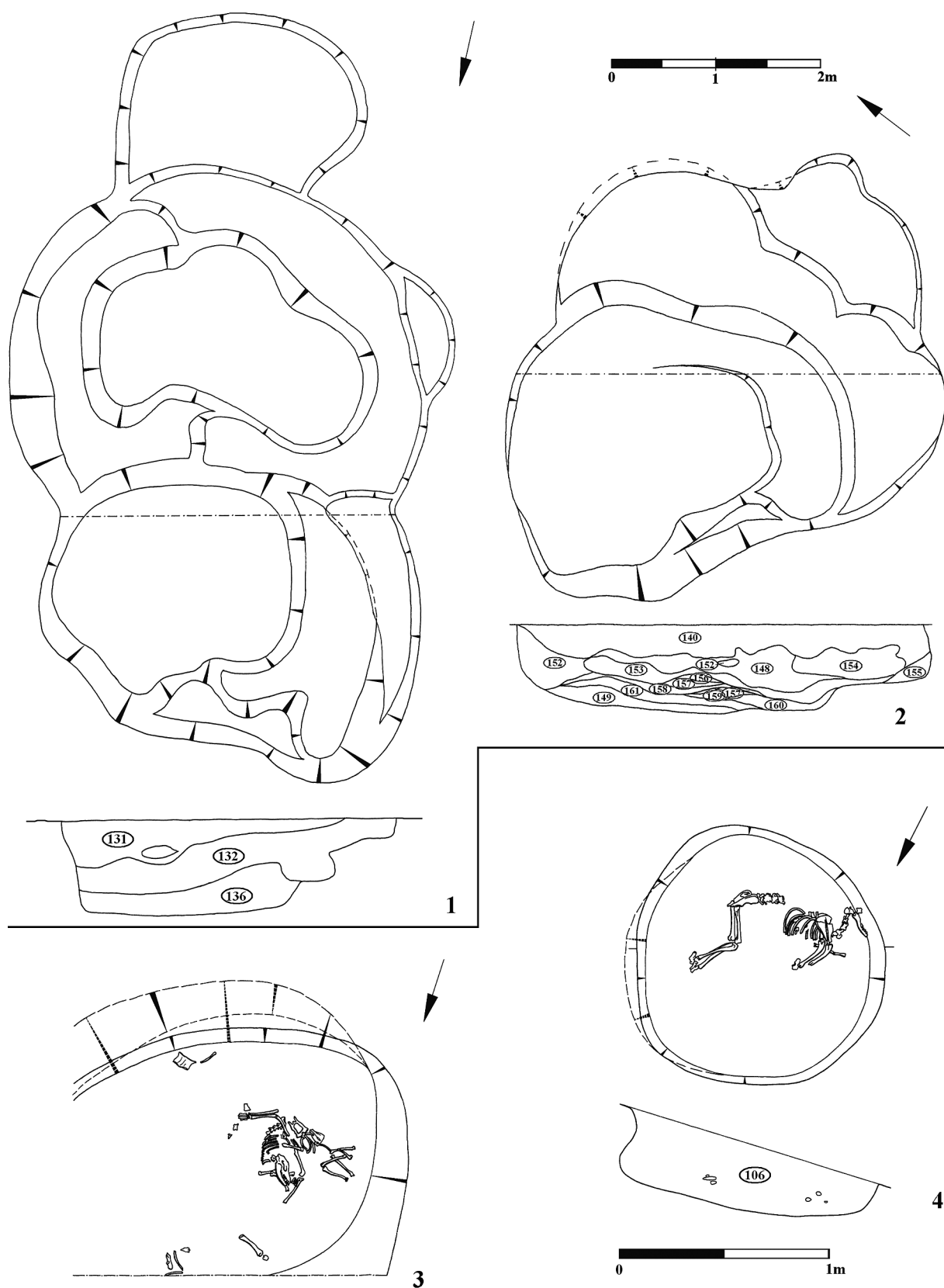
Obr. 3. Mořice „Pololány“. 1 – chata I, 2 – chata (?) II, 3 – chata (?) III. Kresba M. Přichystal.

Abb. 3. Mořice „Pololány“. 1 – Hütte I, 2 – Hütte (?) II, 3 – Hütte (?) III. Zeichnung von M. Přichystal.

Obr. 4. Mořice „Pololány“. 1 – chata IV, 2 – objekt č. 508, 3 – objekt č. 535, 4 – objekt č. 555. Kresba M. Přichystal (objekt č. 555 P. Kos a M. Přichystal).

Abb. 4. Mořice „Pololány“. 1 – Hütte IV, 2 – Objekt Nr. 508, 3 – Objekt Nr. 535, 4 – Objekt Nr. 555. Zeichnung von M. Přichystal (Objekt Nr. 555 von P. Kos und M. Přichystal).

Obr. 5. Mořice „Pololány“. 1 – objekt č. 534, 2 – objekt č. 545, 3 – detail skeletu lišky z objektu č. 555, 4 – „pohřeb psa“ v objektu č. 506. Kresba M. Přichystal.

Abb. 5. Mořice „Pololány“. 1 – Objekt Nr. 534, 2 – Objekt Nr. 545, 3 – Detail des Fuchsskelettes im Objekt Nr. 555, 4 – „Hundbegräbnis“ im Objekt Nr. 506. Zeichnung von M. Přichystal.

Obr. 6. Mořice „Pololány“. „Pohřeb psa“ v objektu č. 506. Foto M. Přichystal.

Abb. 6. Mořice „Pololány“. „Hundbegräbnis“ im Objekt Nr. 506. Foto von M. Přichystal.

Obr. 7. Mořice „Pololány“. Depozice lišky v objektu č. 555. Foto M. Přichystal.

Abb. 7. Mořice „Pololány“. Lage des Fuchsskelettes im Objekt Nr. 555. Foto von M. Přichystal.

Objekt	Rozměry	Hloubka	Půdorys	Stěny	Dno	Výplň	Orientace	Poznámky
500	3,46 x 2,94	0,19	nepravidelný	konkávní hladké	ploché nepravidelné	102	SZ-JV	Z objektu se zachovala pouze SZ část, která byla více zahloubena do svahu.
501	0,66 x 0,58	0,5	oválný	konkávní hladké	ploché hladké	103	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce chaty v SZ části zkoumané plochy (objekt č. 500)
502	0,79 x 0,7	0,66	oválný	konkávní hladké	ploché hladké	104	S-J	Součást nadzemní konstrukce chaty v SZ části zkoumané plochy (objekt č. 500)
503	0,72 x 0,56	0,56	oválný	konkávní hladké/přímé hladké	ploché hladké	105	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce chaty v SZ části zkoumané plochy (objekt č. 500)
505	0,48 x 0,43	0,43	oválný	konkávní hladké	ploché hladké	110	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce chaty v SZ části zkoumané plochy (objekt č. 500)
519	0,4 x 0,4	0,48	kruhový	konkávní hladké	ploché hladké	109	-	Součást nadzemní konstrukce chaty v SZ části zkoumané plochy (objekt č. 500)
509	0,6 x 0,48	0,41	oválný	přímé hladké	ploché hladké	108	Z-V	Součást nadzemní konstrukce stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
510	0,92 x 0,8	0,17	pravidelný oválný	konkávní hladké	konkávní hladké	112	Z-V	Součást stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
511	0,3 x 0,3	0,36	kruhový	konkávní hladké	ploché hladké	113	-	Součást nadzemní konstrukce stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
522	0,6 x 0,52	0,38	oválný	konvexní hladké/přímé hladké	ploché hladké	119	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
523	0,62 x 0,41	0,1	oválný	konkávní hladké	konkávní hladké	120	SV-JZ	Součást stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
524	2,02 x 1,3	0,07	nepravidelný	konkávní hladké	ploché hladké	121	S-J	Součást stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
525	0,34 x 0,34	0,4	kruhový	přímé hladké	ploché hladké	130	-	Součást nadzemní konstrukce stavby uprostřed Z části zkoumané plochy
526	0,48 x 0,36	0,38	oválný	přímé hladké/konkávní hladké	ploché hladké	122	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
527	0,4 x 0,37	0,36	oválný	konvexní hladké	ploché hladké	123	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
528	0,42 x 0,41	0,48	kruhový	přímé hladké	ploché hladké	124	-	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
529	0,5 x 0,38	0,32	oválný	konkávní hladké	konkávní hladké	125	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
530	0,3 x 0,29	0,43	kruhový	konvexní hladké/konkávní hladké	ploché hladké	126	-	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
531	0,4 x 0,36	0,04	oválný	konkávní hladké	konkávní hladké	127	SZ-JV	Součást stavby v JZ části zkoumané plochy
532	0,3 x 0,2	0,38	oválný	konkávní hladké	ploché hladké	128	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
533	0,24 x 0,22	0,28	kruhový	konvexní hladké	konkávní hladké	129	-	Součást nadzemní konstrukce stavby v JZ části zkoumané plochy
521	0,48 x 0,44	0,42	oválný	konvexní hladké	ploché hladké	118	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
546	0,4 x 0,3	0,45	oválný	konvexní hladké	konkávní hladké	142	S-J	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
547	0,94 x 0,63	0,18	oválný	konvexní hladké	konkávní hladké	143	SV-JZ	Součást chaty ve V části zkoumané plochy
548	0,4 x 0,32	0,4	oválný	přímé hladké/konvexní hladké	ploché hladké	144	SV-JZ	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
549	0,48 x 0,46	0,08	kruhový	konkávní hladké	konkávní hladké	150	-	Součást chaty ve V části zkoumané plochy
550	0,36 x 0,36	0,46	kruhový	konvexní hladké	konkávní hladké	151	-	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
551	0,5 x 0,46	0,32	oválný	konvexní hladké	ploché hladké	183	SZ-JV	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
552	0,48 x 0,42	0,38	oválný	přímé hladké/konvexní hladké	konkávní hladké	184	SV-JZ	Součást nadzemní konstrukce chaty ve V části zkoumané plochy
506	1,23 x 1,19	0,5	nepravidelný	konkávní hladké	konkávní nepravidelné	106	-	Pohřeb psa
508	3,04 x 3,04	0,42	nepravidelný	konkávní hladké	konkávní hladké	107	-	
534	7,3 x 4,24	0,91	nepravidelný	konvexní hladké	konkávní hladké	131,132,136	S-J	
535	4,56 x 3,8	1,15	nepravidelný	konvexní hladké	konvexní nepravidelné	133,137	SV-JZ	
545	5,02 x 3,98	0,88	nepravidelný	konkávní hladké	konkávní nepravidelné	140,148,149,152-161	Z-V	
555	3,22 x 2	1,16	nepravidelný	konkávní hladké	ploché hladké	174-176	SV-JZ	Skelety 2 lišek

Obr. 8. Mořice „Pololány“. Stručný popis objektů datovatelných do doby římské.
Abb. 8. Mořice „Pololány“. Die Kurzbeschreibung der in die römische Kaiserzeit datierbaren Objekte.

Objekt	GKR	GKV	PŘ	M	K	SK	KI	KPI	MA	KO	UH	CEL
Chata I	59	11	1	5	0	0	1	0	1	19	0	97
Chata (?) II	15	1	0	2	0	0	0	0	0	7	0	25
Chata (?) III	9	0	0	3	0	0	0	0	0	12	x	24
Chata IV	3	1	0	5	1	0	0	0	0	4	0	14
506	0	0	0	0	0	0	0	0	0	152	0	658
508	90	4	0	106	0	0	1	1	1	74	x	277
534	259	22	0	148	2	3	1	1	8	130	x	574
535	162	15	0	190	3	0	2	0	1	208	x	581
545	201	1	1	13	4	0	0	1	5	438	x	664
555	76	1	0	96	0	0	1	0	6	321	x	501
Celkem	874	56	2	568	10	3	6	3	22	1365	x	2909

Vysvětlivky:

GKR - germánská keramika dělaná v ruce

GKV - germánská keramika vytáčená na kruhu

PŘ - přesleny

M - mazanice

K - kovové předměty

SK - sklo

KI - kamenná industrie

KPI - kostěná a parohová industrie

MA - malakofauna

KO - zvířecí kosti

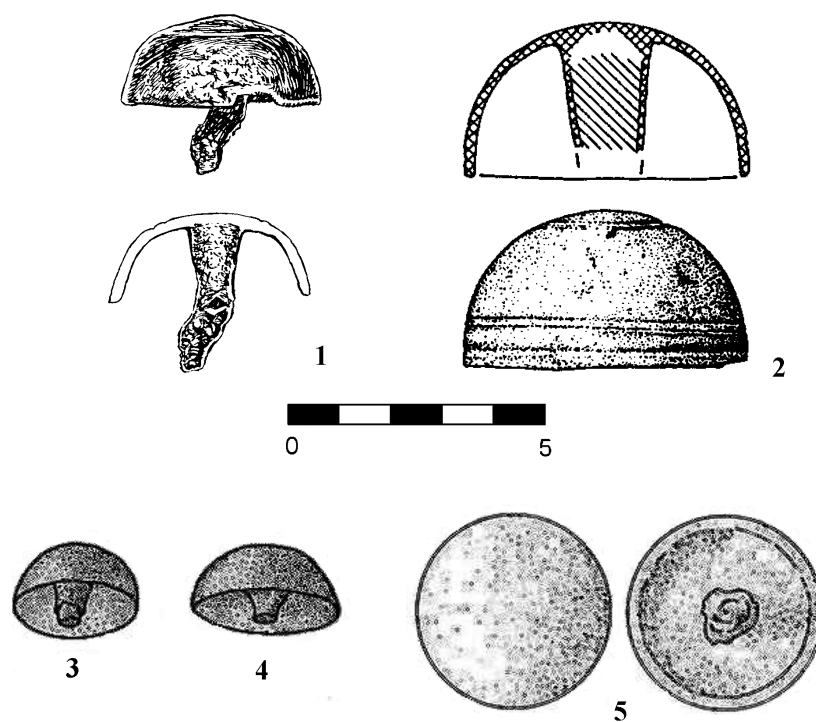
UH - uhlíky

CEL - celkové množství nálezů

x - počet kusů neuveden, ale přítomnost potvrzena

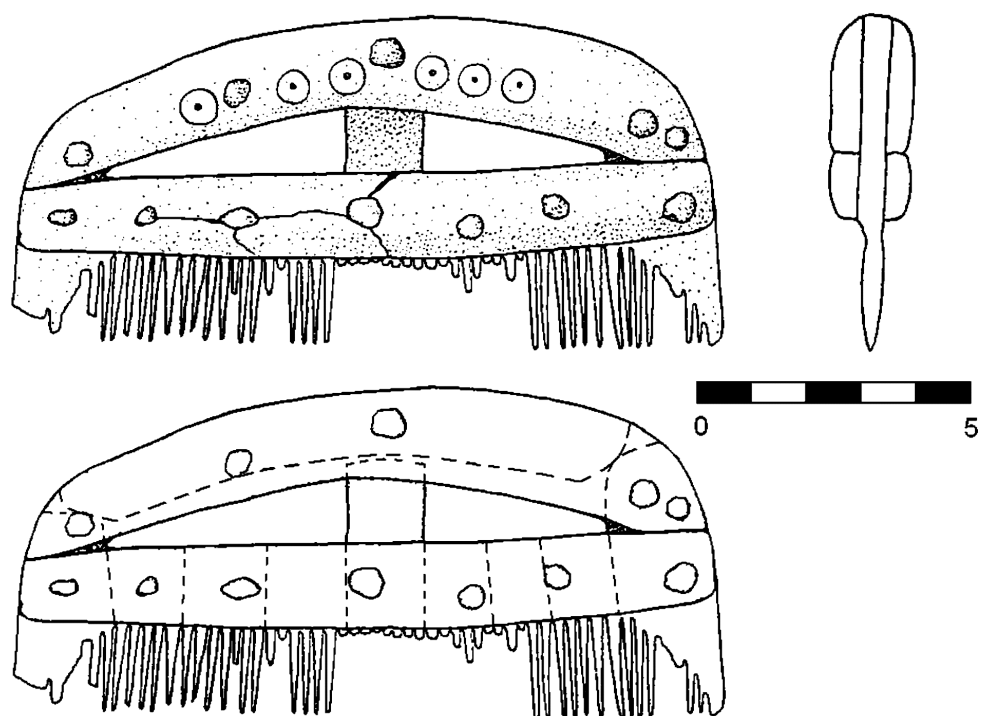
Obr. 9. Mořice „Pololány“. Kvantitativní zpracování nálezů z objektů doby římské.

Abb. 9. Mořice „Pololány“. Quantitative Fundesbearbeitung der Objekte der römischen Kaiserzeit.

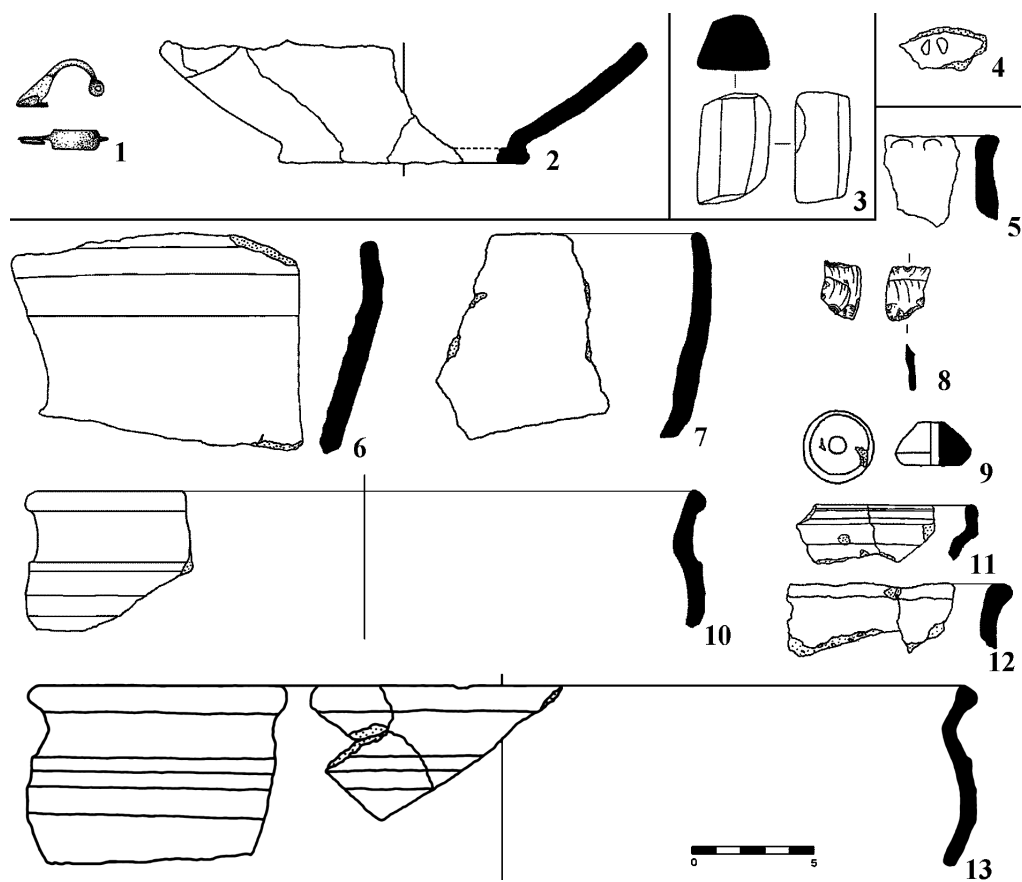

Obr. 10. Mořice „Pololány“. Kovové římské kování a jeho analogie. 1 – Mořice, 2 – Elsdorf, 3-4 – Saalburg, 5 – Weissenburg (3-5 bez měřítka).

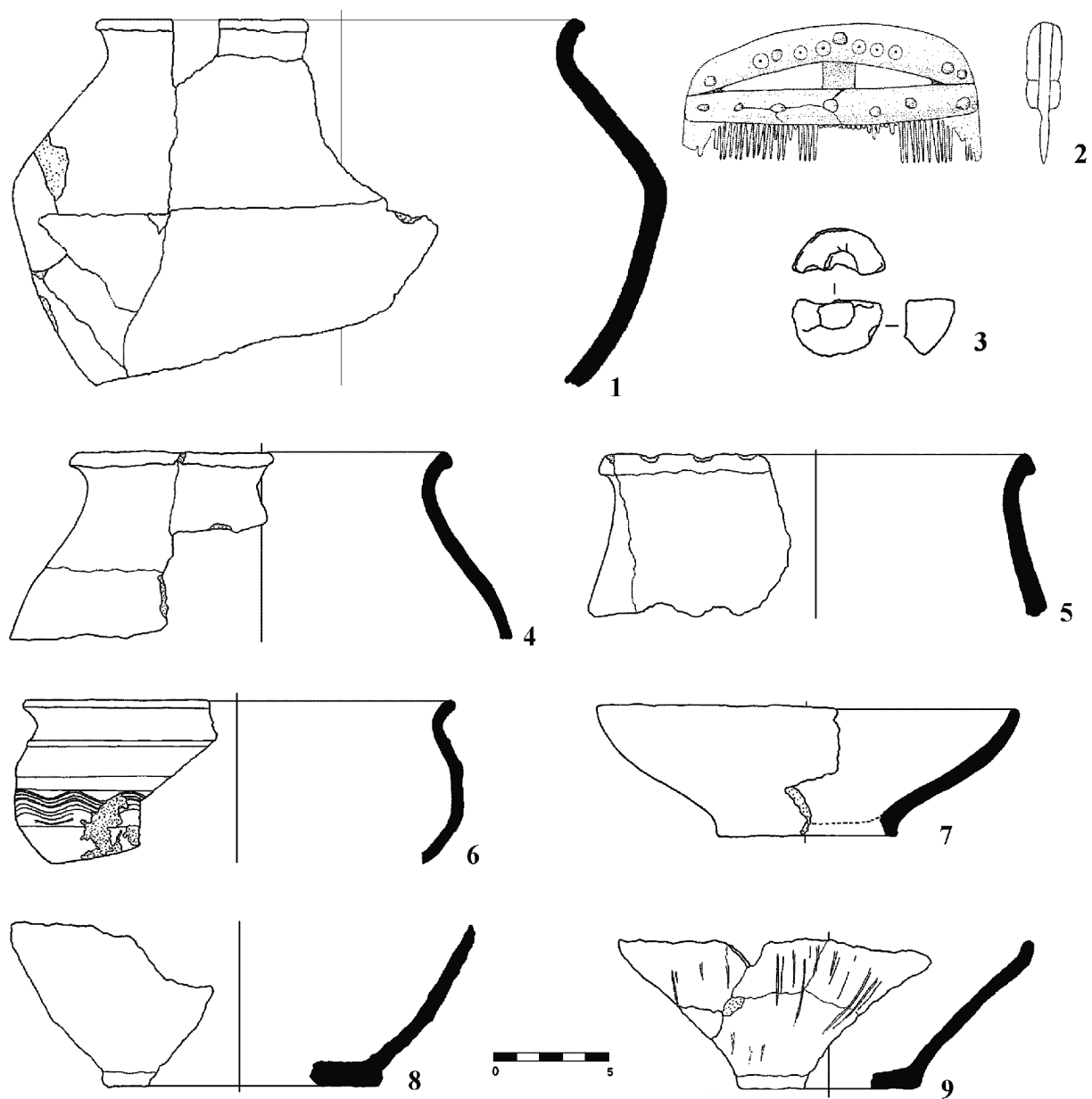
Abb. 10. Mořice „Pololány“. Römischer Beschlag und seine Analogie. 1 – Mořice, 2 – Elsdorf, 3-4 – Saalburg, 5 – Weissenburg (3-5 ohne den Maßstab).

Obr. 11. Mořice „Pololány“. Trojvrstvý hřeben z Mořice a schematický nástin uspořádání jeho vnitřních dílců.
Abb. 11. Mořice „Pololány“. Dreischichtiger Kamm von Mořice und der schematische Strukturumriss von seinen inneren Teilen.

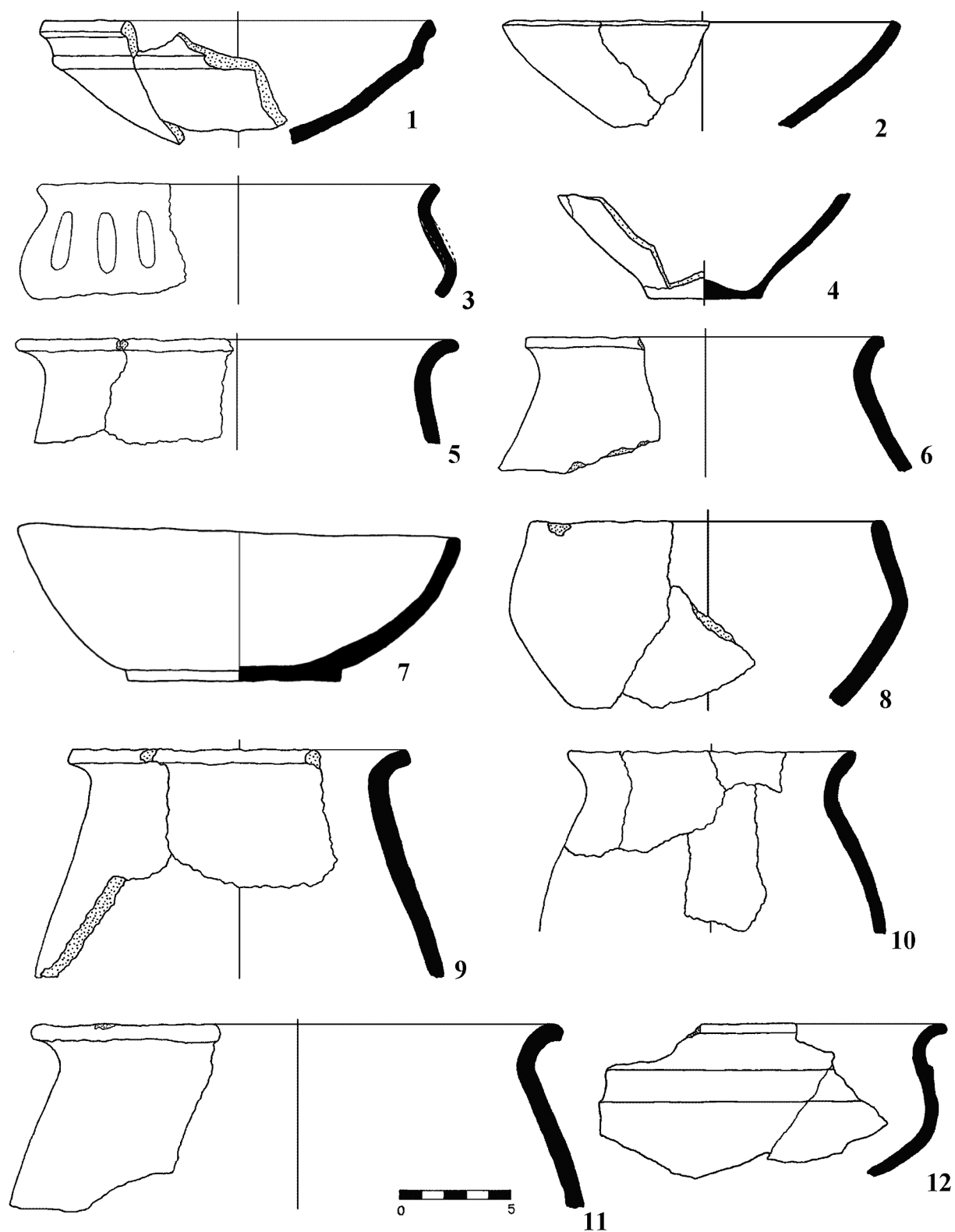

Obr. 12. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z chat I (5-13), II (4), III (3) a IV (1, 2). Kresba Z. Beneš (č. 1 M. Kejzlar).
Abb. 12. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus der Hütten I (5-13), II (4), III (3) und IV (1,2). Zeichnung von Z. Beneš (Nr. 1 von M. Kejzlar).

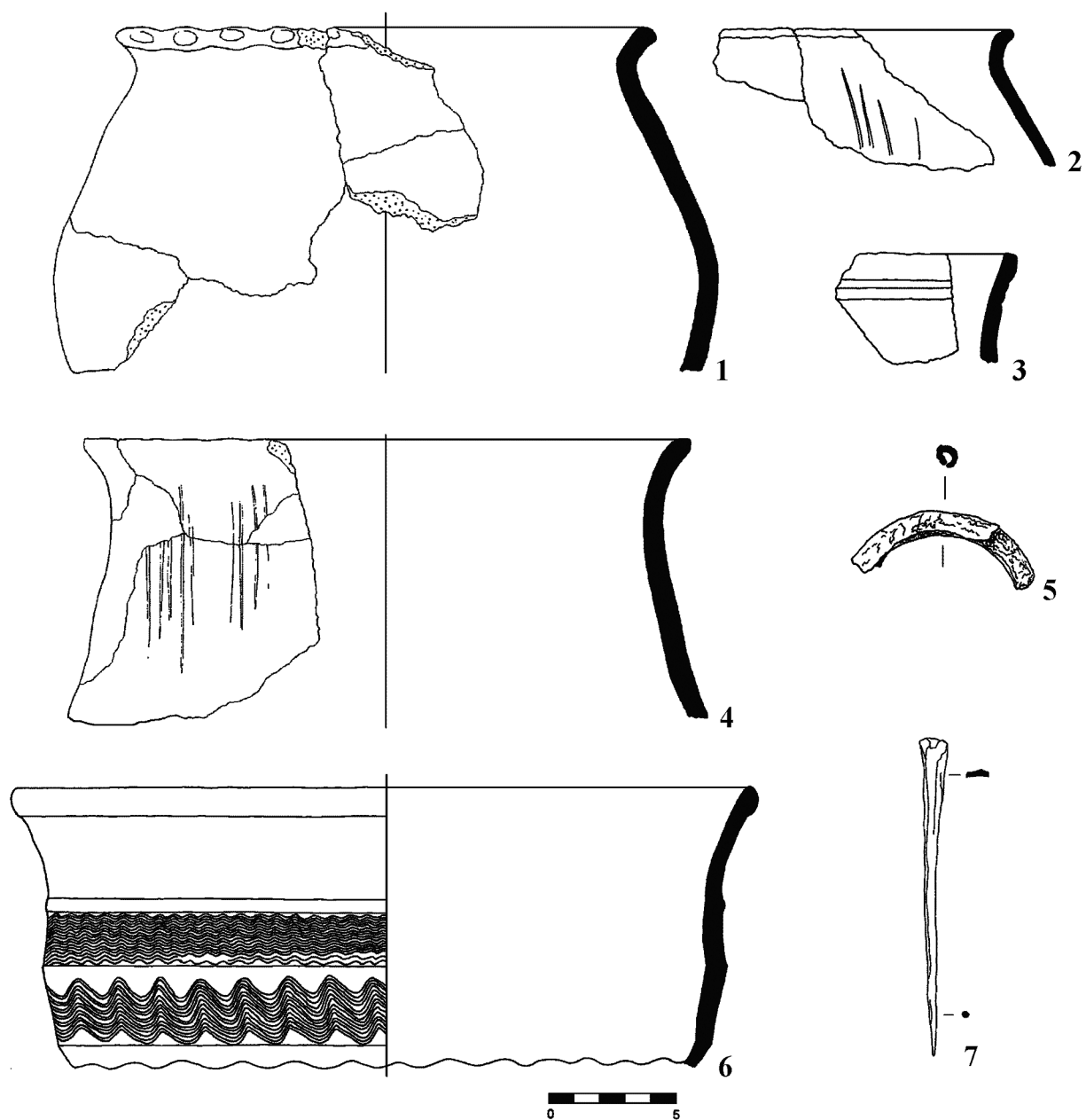
Obr. 13. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 508. Kresba Z. Beneš (č. 2 M. Kejzlar).

Abb. 13. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 508. Zeichnung von Z. Beneš (Nr. 2 von M. Kejzlar).

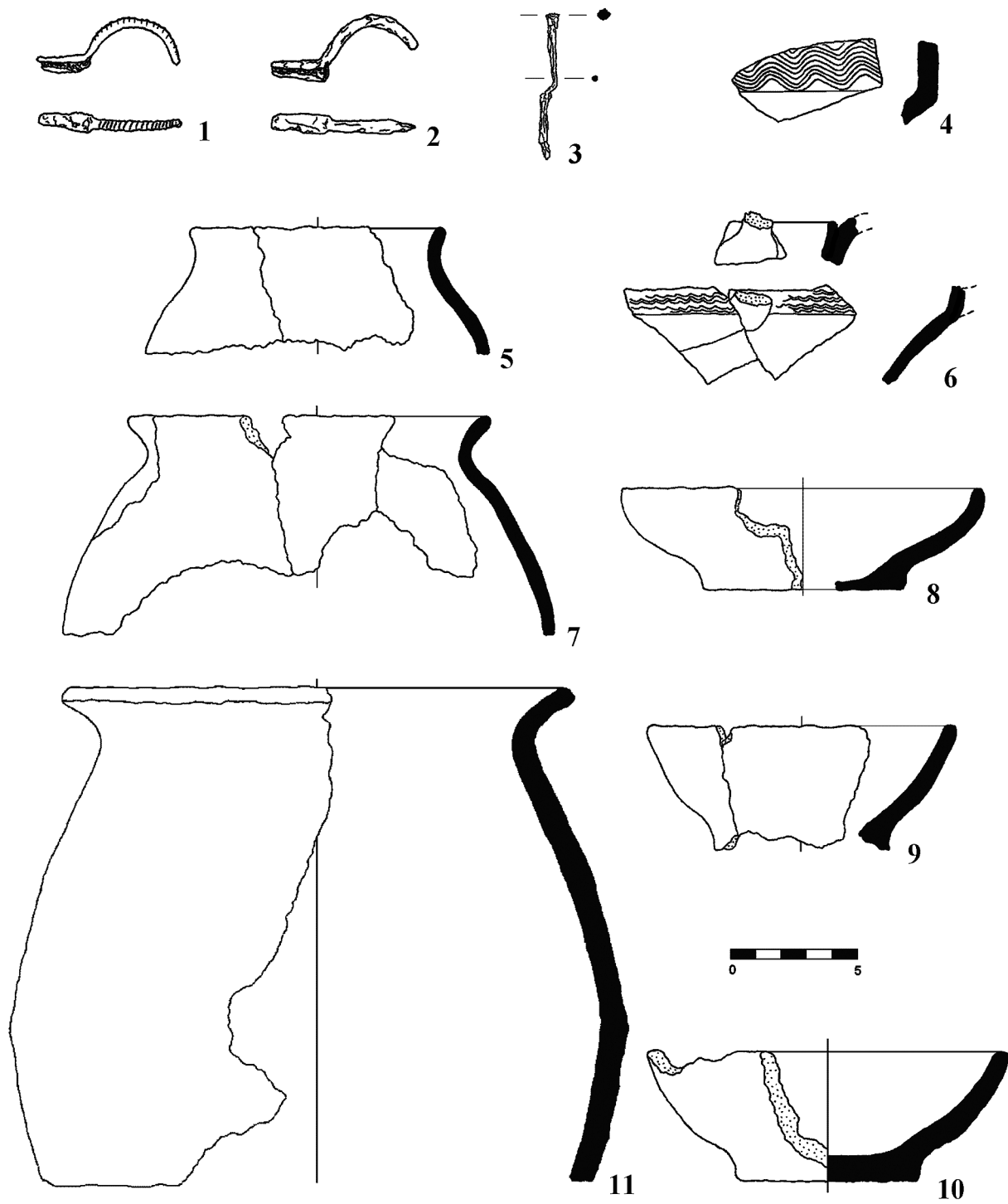
Obr. 14. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 534. Kresba Z. Beneš.

Abb. 14. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 534. Zeichnung von Z. Beneš.

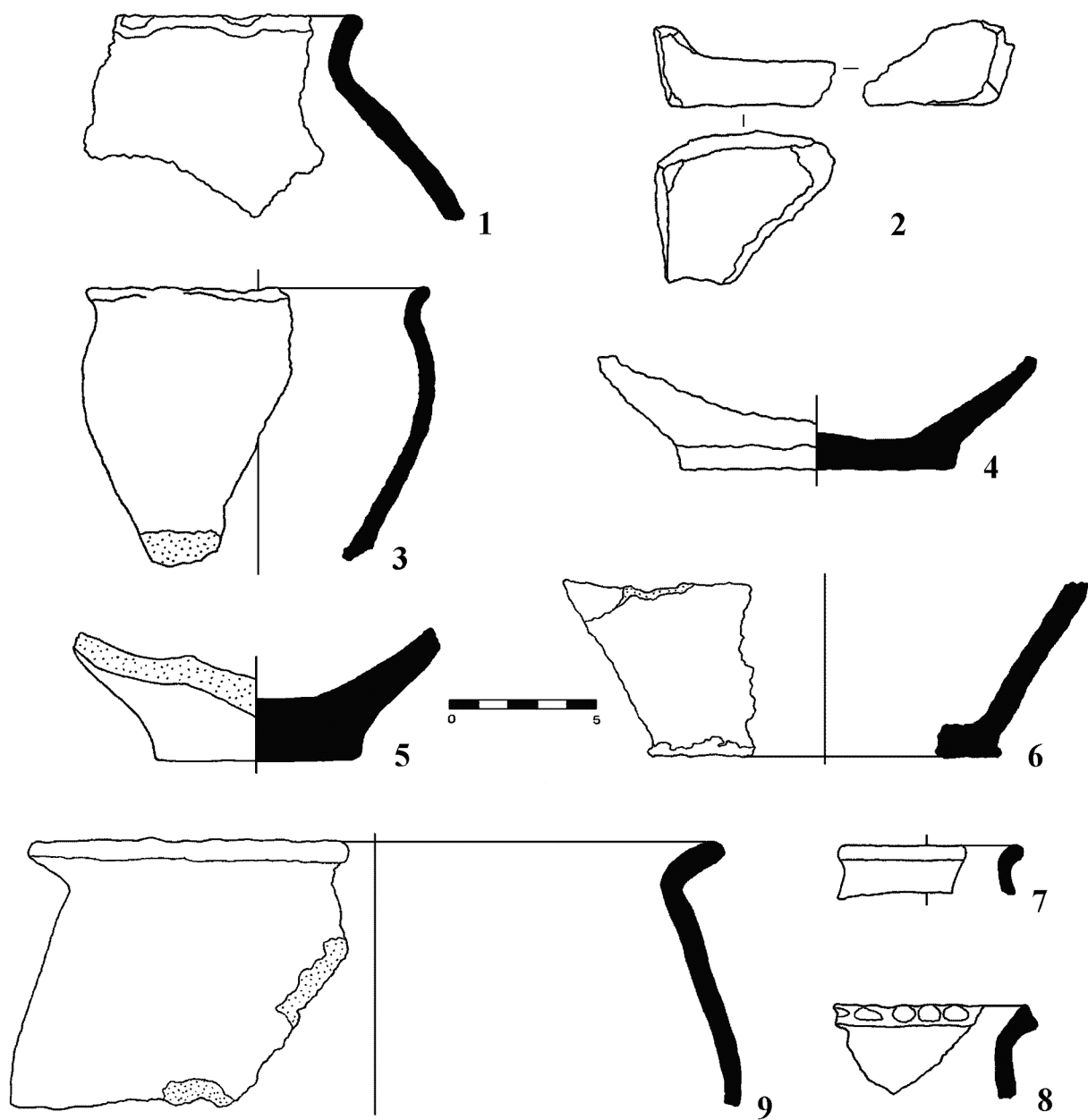
Obr. 15. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 534. Kresba Z. Beneš.

Abb. 15. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 534. Zeichnung von Z. Beneš.

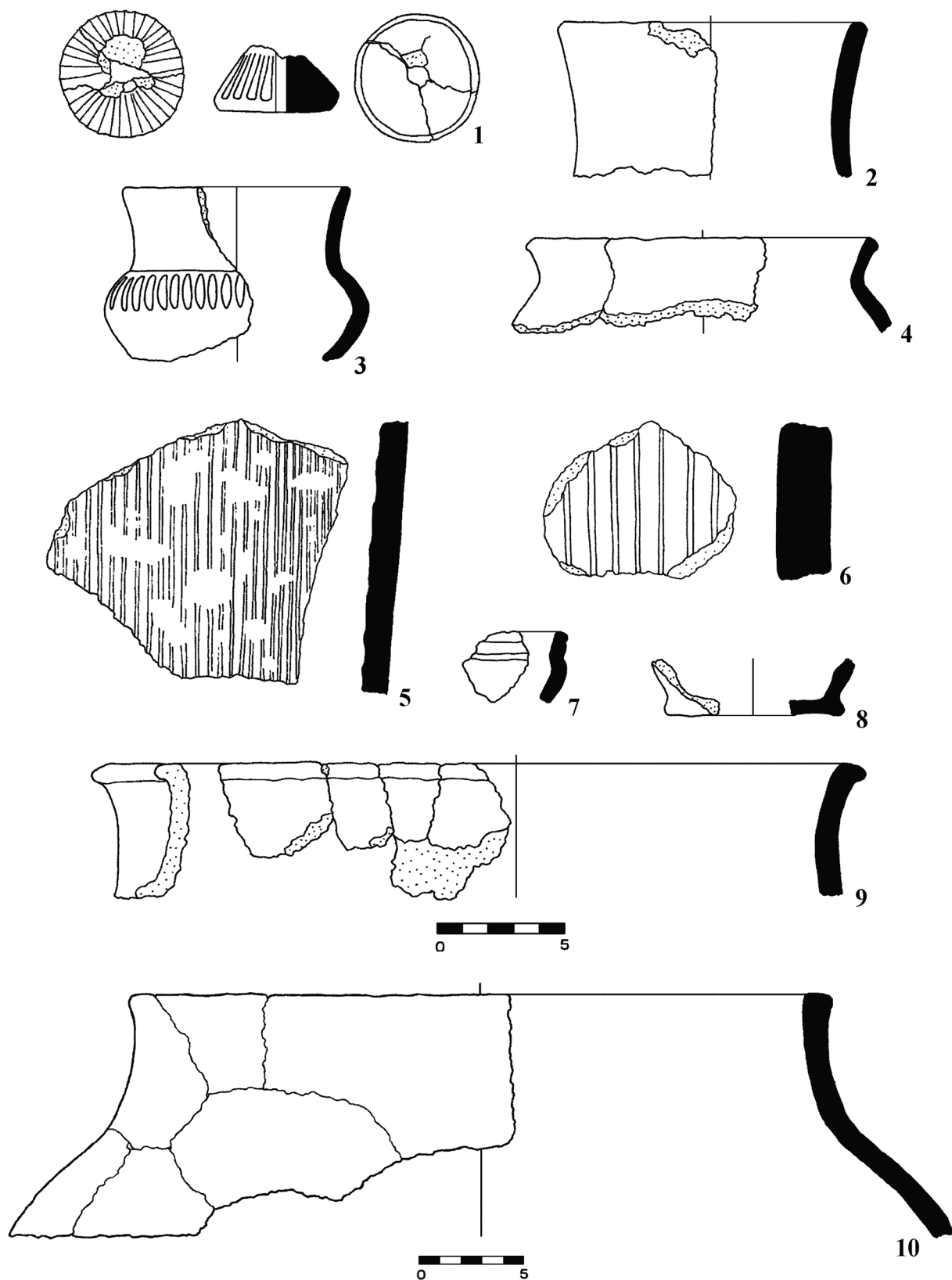
Obr. 16. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 535. Kresba Z. Beneš.

Abb. 16. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 535. Zeichnung von Z. Beneš.

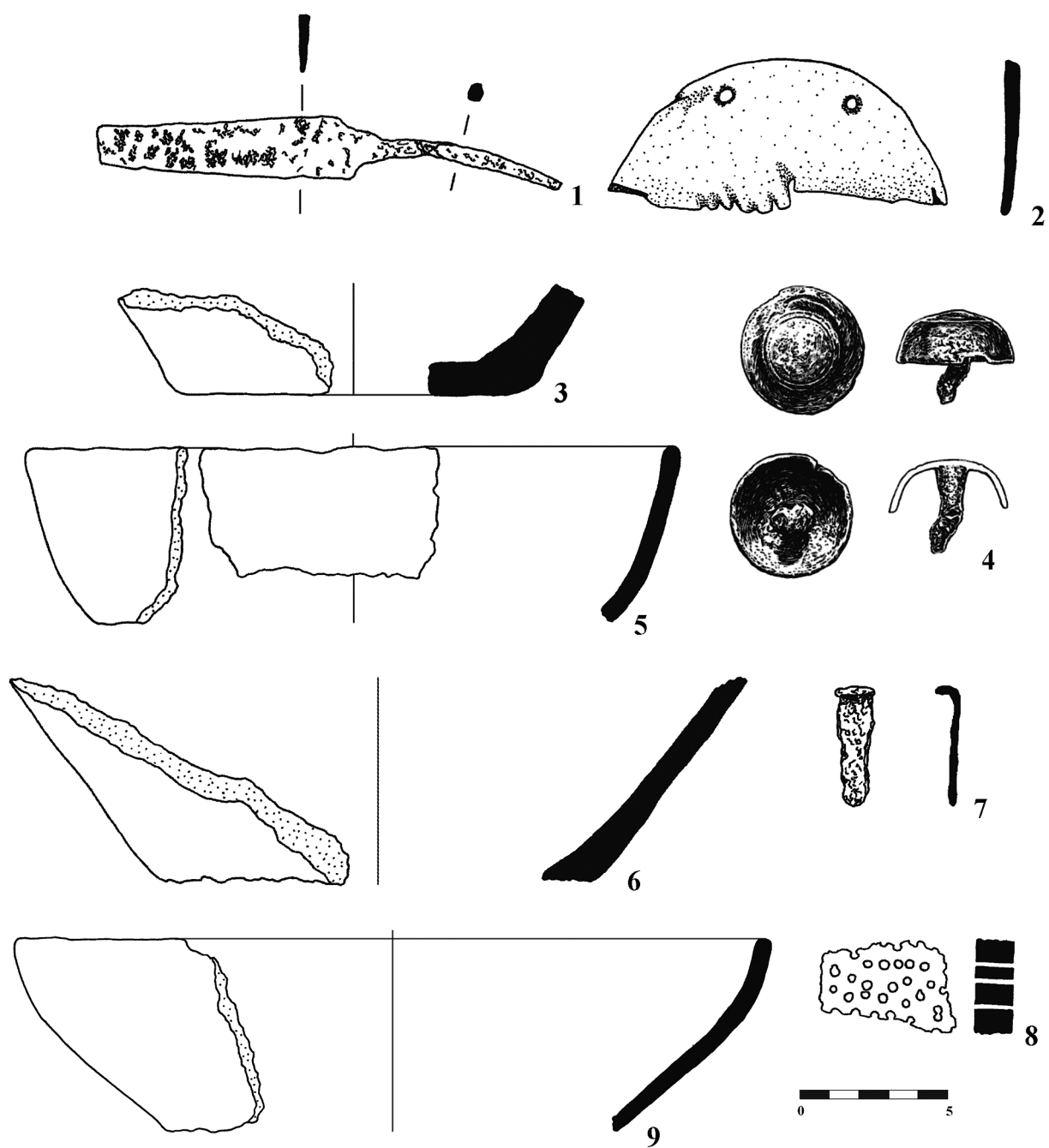
Obr. 17. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 535. Kresba Z. Beneš.

Abb. 17. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 535. Zeichnung von Z. Beneš.

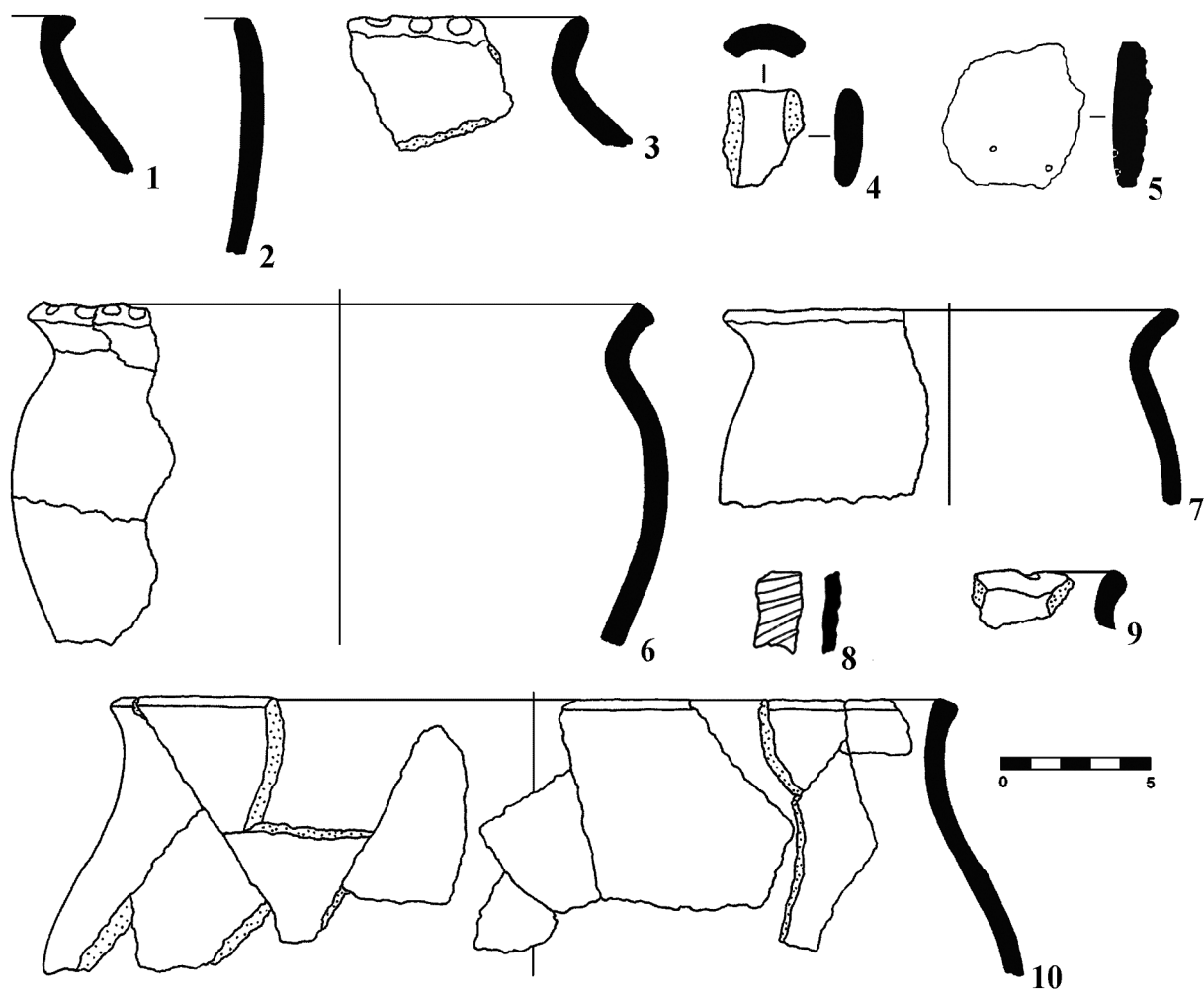

Obr. 18. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 545. Kresba Z. Beneš.

Abb. 18. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 545. Zeichnung von Z. Beneš.

Obr. 19. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 545. Kresba Z. Beneš (č. 2 M. Kejzlar a č. 4 L. Balák).
 Abb. 19. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 545. Zeichnung von Z. Beneš (Nr. 2 von M. Kejzlar und Nr. 4 von L. Balák).

Obr. 20. Mořice „Pololány“. Výběr nálezů z objektu č. 555. Kresba Z. Beneš.

Abb. 20. Mořice „Pololány“. Fundesauswahl aus dem Objekt Nr. 555. Zeichnung von Z. Beneš.